

**Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра романської філології**

**ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ
НА МАТЕРІАЛІ П'ЄС ФЕДЕРІКО ГАРСІЯ ЛОРКИ**

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня «магістр»
студентки II курсу магістратури
освітньої програми
*«Іспаномовні студії та переклад,
англійська мова»,*
спеціальність – 035.051 Філологія
(романські мови та літератури
(переклад включно), перша - іспанська)
Вероніки Сергіївни РОГОВОЇ
Науковий керівник:
д.філол.н., проф., проф. кафедри
романської філології Ніна КОРБОЗЕРОВА

«Допущено до захисту»
Протокол засідання
кафедри романської філології
протокол №__ від «__» _____ 2026 року
завідувач кафедри _____ (підпис)
к.філол.н., доц. Ірина СИТДИКОВА

КИЇВ
2026

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЛІНГВОПРАГМАТИЧНОГО АНАЛІЗУ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ	12
1.1. Лінгвопрагматика як галузь сучасної лінгвістики	12
1.2. Художній текст як об'єкт лінгвопрагматичного дослідження	14
1.3. Драматичний текст як різновид художнього тексту	17
1.4. Прагматична інтенція та мовні засоби її реалізації	20
1.5. Мовні рівні лінгвопрагматичного аналізу	22
1.5.1. Лексичні засоби реалізації прагматичних інтенцій	23
1.5.2. Граматичні засоби реалізації прагматичних інтенцій	27
1.5.3. Синтаксичні засоби реалізації прагматичних інтенцій	29
1.6. Реакція адресата як прагматичний результат мовленнєвої взаємодії	32
Висновки до першого розділу	36
РОЗДІЛ 2. ДРАМАТИЧНІ ТЕКСТИ ФЕДЕРІКО ГАРСІЯ ЛОРКИ ЯК МАТЕРІАЛ ЛІНГВОПРАГМАТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	39
2.1. Драматургія Федеріко Гарсія Лорки в лінгвістичному аспекті	39
2.2. Одиниці та схема лінгвопрагматичного аналізу драматичних текстів Ф. Г. Лорки	41
Висновки до другого розділу	44
РОЗДІЛ 3. ЛІНГВОПРАГМАТИЧНИЙ АНАЛІЗ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ (НА МАТЕРІАЛІ ДРАМАТИЧНИХ П'ЄС ФЕДЕРІКО ГАРСІЯ ЛОРКИ).	45
3.1. Лінгвопрагматичний аналіз мовлення персонажів у п'єсі «La casa de Bernarda Alba»	45
3.2. Лінгвопрагматичний аналіз мовлення персонажів у п'єсі «Yerma»	54

3.3. Лінгвопрагматичний аналіз мовлення персонажів у п'єсі «Bodas de sangre».....	62
3.4. Лінгвопрагматичний аналіз мовлення персонажів у п'єсі «Mariana Pineda»	70
3.5. Спільні та відмінні риси лінгвопрагматичної організації мовлення персонажів у п'єсах Ф. Г. Лорки	78
Висновки до третього розділу.....	86
ВИСНОВКИ	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	93
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	100

АНОТАЦІЯ

Магістерську роботу присвячено дослідженню лінгвопрагматичних особливостей художнього тексту на матеріалі драматичних творів Федеріко Гарсія Лорки. Актуальність дослідження зумовлена розвитком лінгвопрагматики як напряму, що вивчає мовлення у взаємодії з його комунікативними намірами, а також недостатньою увагою до системного аналізу драматичного тексту з урахуванням імпліцитного змісту, прагматичних зсувів і взаємодії локутивного, ілокутивного та перлокутивного рівнів мовленнєвого акту.

Об'єктом дослідження є драматичний художній текст як форма комунікативної взаємодії, предметом – лінгвопрагматичні характеристики мовлення персонажів, зокрема засоби реалізації інтенцій і реакція адресата. Метою роботи є виявлення та узагальнення особливостей функціонування прагматичних механізмів у драматичному мовленні на матеріалі п'єс «La casa de Bernarda Alba», «Yerma», «Bodas de sangre» та «Mariana Pineda». Для досягнення мети було визначено теоретичні засади аналізу, окреслено специфіку драматичного діалогу, розроблено модель дослідження діалогічного фрагмента та здійснено комплексний аналіз мовлення персонажів.

Методологічну основу дослідження становлять положення теорії мовленнєвих актів і комунікативної лінгвістики. Використано метод лінгвопрагматичного аналізу, контекстуально-інтерпретаційний підхід, мовнорівневий аналіз, порівняльний метод, описовий метод, а також метод суцільної та цілеспрямованої вибірки, що забезпечило комплексне вивчення мовлення як багаторівневої системи. Наукова новизна полягає у застосуванні цілісної моделі аналізу діалогічної взаємодії, яка враховує інтенцію мовця, ілокутивну силу, очікувану та реальну реакцію адресата й результат комунікації.

У результаті дослідження встановлено, що драматичне мовлення Лорки характеризується активним використанням непрямих мовленнєвих актів, прагматичних зсувів, імплікатур і конфліктної комунікації. Визначено домінантні моделі організації мовлення у різних п'єсах та виявлено спільні механізми реалізації інтенцій на лексичному, граматичному й синтаксичному рівнях.

Доведено, що прагматична структура діалогу залежить від типу конфлікту та комунікативних ролей персонажів.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку джерел.

Ключові слова: лінгвопрагматика, драматичний текст, мовленнєвий акт, прагматична інтенція, ілокутивна сила, перлокутивний ефект, діалог, Федеріко Гарсія Лорка.

ABSTRACT

This master's thesis is devoted to the study of the linguopragmatic features of the literary text, based on the plays by Federico García Lorca. The relevance of the research is determined by the development of linguopragmatics as a field that examines language in use in relation to communicative intentions, as well as by the insufficient attention given to the systematic analysis of dramatic texts with regard to implicit meaning, pragmatic shifts, and the interaction of the locutionary, illocutionary, and perlocutionary levels of the speech act.

The object of the study is the dramatic literary text as a form of communicative interaction, while the subject is the linguopragmatic characteristics of characters' speech, in particular the means of realizing intentions and the addressee's response. The aim of the research is to identify and generalize the specific features of the functioning of pragmatic mechanisms in dramatic discourse, based on the plays *La casa de Bernarda Alba*, *Yerma*, *Bodas de sangre*, and *Mariana Pineda*. To achieve this aim, the theoretical foundations of the analysis were established, the specific nature of dramatic dialogue was outlined, a model for analyzing a dialogic fragment was developed, and a comprehensive analysis of characters' speech was carried out.

The methodological framework of the study is grounded in speech act theory and communicative linguistics. The research employs linguopragmatic analysis, a contextual-interpretative approach, multilevel linguistic analysis, the comparative method, the descriptive method, as well as continuous and selective sampling methods, which together ensure a comprehensive examination of speech as a multilevel system. The novelty of the study lies in the application of an integrated model of dialogic

interaction analysis that takes into account the speaker's intention, illocutionary force, the expected and actual response of the addressee, and the outcome of communication.

The findings demonstrate that Lorca's dramatic discourse is characterized by the active use of indirect speech acts, pragmatic shifts, implicatures, and conflict-driven communication. Dominant models of speech organization in different plays have been identified, and common mechanisms of intention realization at the lexical, grammatical, and syntactic levels have been revealed. The findings indicate that the pragmatic structure of dialogue depends on the type of conflict and the communicative roles of the characters.

The thesis consists of an introduction, three chapters, conclusions, and a list of references.

Keywords: linguopragmatics, dramatic text, speech act, pragmatic intention, illocutionary force, perlocutionary effect, dialogue, Federico García Lorca.

ВСТУП

Лінгвопрагматичний підхід до аналізу художнього тексту є одним із актуальних напрямів сучасного мовознавства, оскільки дозволяє досліджувати не лише формальну організацію мовлення, а й комунікативні наміри мовця, способи впливу на адресата та результат мовленнєвої взаємодії. Особливого значення такий підхід набуває під час аналізу драматичного тексту, де мовлення персонажів є основним засобом розгортання конфлікту, характеристики образів і вираження прихованих інтенцій. На відміну від прозового тексту, драматичний твір побудований переважно на діалозі, тому саме репліки персонажів, їхні реакції, паузи, повтори та ремарки формують комунікативну структуру твору.

Творчість Федеріко Гарсія Лорки становить особливо продуктивний матеріал для лінгвопрагматичного дослідження, оскільки його драматургія поєднує високу емоційну напругу, конфліктність і чітко виражену діалогічну організацію. У п'єсах «La casa de Bernarda Alba», «Yerma», «Bodas de sangre» та «Mariana Pineda» мовлення персонажів не лише передає зміст висловлення, а й виявляє прагматичні інтенції: прагнення домінувати, підкорити, захиститися, уникнути відповіді, висловити біль, страх, протест або емоційну залежність. Саме тому аналіз лексичних, граматичних і синтаксичних засобів реалізації прагматичних інтенцій у драматичних текстах Ф. Г. Лорки дозволяє глибше з'ясувати механізми функціонування художнього діалогу.

Актуальність дослідження зумовлена активним розвитком лінгвопрагматики як напряму сучасного мовознавства, орієнтованого на вивчення мовлення в дії, комунікативних інтенцій мовця, ілокутивної сили висловлення та перлокутивного ефекту. Особливого значення цей підхід набуває при аналізі драматичного тексту, де діалог виступає основною формою комунікативної взаємодії. Водночас драматичні твори, порівняно з іншими типами текстів, рідше стають об'єктом системного лінгвопрагматичного аналізу, особливо з урахуванням іплікатур, прагматичних зсувів і співвідношення локутивного, ілокутивного та перлокутивного рівнів.

П'єси Федеріко Гарсія Лорки є особливо цінним матеріалом, оскільки, попри ґрунтовну розробленість у літературознавстві, їхній лінгвістичний, зокрема лінгвопрагматичний, потенціал залишається недостатньо вивченим. Актуальним є дослідження того, як у драматичному мовленні реалізуються різні типи мовленнєвих актів, формуються імплікатури та виникають прагматичні збої.

Мета роботи полягає у виявленні та систематизації лінгвопрагматичних особливостей художнього тексту на матеріалі п'єс Федеріко Гарсія Лорки «La casa de Bernarda Alba», «Yerma», «Bodas de sangre» та «Mariana Pineda».

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- розкрити сутність лінгвопрагматики як галузі сучасної лінгвістики;
- схарактеризувати художній текст як об'єкт лінгвопрагматичного дослідження;
- визначити специфіку драматичного тексту як різновиду художнього тексту;
- уточнити поняття прагматичної інтенції та мовленнєвого акту в контексті аналізу драматичного мовлення;
- окреслити лексичні, граматичні та синтаксичні засоби реалізації прагматичних інтенцій;
- визначити роль реакції адресата як прагматичного результату мовленнєвої взаємодії;
- схарактеризувати драматургію Федеріко Гарсія Лорки в лінгвістичному аспекті;
- розробити схему лінгвопрагматичного аналізу діалогічних фрагментів;
- здійснити аналіз мовлення персонажів у п'єсах «La casa de Bernarda Alba», «Yerma», «Bodas de sangre» та «Mariana Pineda»;
- виявити спільні та відмінні риси лінгвопрагматичної організації мовлення персонажів у досліджуваних п'єсах.

Об'єктом дослідження є художній драматичний текст як форма мовленнєвої взаємодії.

Предметом дослідження є лінгвопрагматичні особливості мовлення персонажів у п'єсах Федеріко Гарсія Лорки, зокрема мовні засоби реалізації прагматичних інтенцій та реакція адресата як результат комунікативної взаємодії.

Матеріалом дослідження слугували драматичні твори Федеріко Гарсія Лорки «La casa de Bernarda Alba», «Yerma», «Bodas de sangre» та «Mariana Pineda». Для практичного аналізу було відібрано діалогічні фрагменти, у яких найбільш виразно репрезентовано мовленнєві акти, прагматичні інтенції, непрямі мовленнєві акти, прагматичні зсуви, експресивні, директивні, асертивні й комісивні висловлення, а також лексичні, граматичні та синтаксичні засоби їх реалізації.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять праці з лінгвопрагматики, теорії мовленнєвих актів, теорії художнього та драматичного тексту, комунікативної лінгвістики й дискурсивного аналізу. Зокрема, концепція мовленнєвих актів спирається на праці Дж. Л. Остіна та Дж. Серла, питання прагматики – на дослідження С. Левінсона, Дж. Мея, Дж. Томаса, Є. Версхурена, Дж. Юла, Т. ван Дейка, М. В. Ескандель Відаль, М. Марті Санчеса, М. дель К. Бобес Навес та Х. М. Посуело Іванкоса. Серед українських дослідників важливими для роботи є праці Ф. С. Бацевича, А. Д. Белової, М. П. Кочергана, А. С. Кучер та І. М. Струк.

Основними **методами дослідження** є описовий метод, застосований для систематизації теоретичних положень і характеристики мовних явищ; метод лінгвопрагматичного аналізу, використаний для визначення ілокутивної сили реплік, прагматичних інтенцій персонажів і перлокутивного ефекту; контекстуально-інтерпретаційний метод, що дозволив з'ясувати приховані смисли, імплікатури та прагматичні зсуви в діалогічній взаємодії; метод мовнорівневого аналізу, спрямований на виявлення лексичних, граматичних і синтаксичних засобів реалізації інтенцій; порівняльний метод, застосований для визначення спільних і відмінних рис лінгвопрагматичної організації мовлення

персонажів у чотирьох п'єсах; метод суцільної та цілеспрямованої вибірки, використаний для добору релевантних діалогічних фрагментів.

Наукову новизну роботи становить комплексний лінгвопрагматичний аналіз драматичних текстів Федеріко Гарсія Лорки з урахуванням взаємодії локутивного, ілокутивного та перлокутивного рівнів мовленнєвого акту, а також реакції адресату як результату мовленнєвої взаємодії. У роботі запропоновано схему аналізу драматичного фрагмента, що передбачає визначення ініціюючої репліки, інтенції мовця, типу мовленнєвого акту, очікуваної та реальної реакції адресата, нової ілокутивної сили відповіді та результату локальної взаємодії. Новизна також полягає у послідовному аналізі лексичних, граматичних і синтаксичних засобів реалізації прагматичних інтенцій у чотирьох п'єсах Лорки та їх подальшому порівнянні.

Практичне значення роботи полягає в можливості використання запропонованої моделі аналізу для дослідження інших драматичних творів іспанської, української та світової літератури, а також художньої прози з розвиненим діалогом. Крім того, вона може використовуватись для аналізу інтерв'ю, усного мовлення, записаних розмов та інших форм комунікативної взаємодії, зокрема для визначення директивних, асертивних, еспресивних і комісивних мовленнєвих актів, імплікатур, ілокутивної сили висловлень, перлокутивного ефекту та мовних засобів їх реалізації.

Апробацію основних положень і результатів дослідження здійснено на Всеукраїнській науковій конференції «Сучасна філологія: лінгвістика, літературознавство, перекладознавство, фольклор», що відбувалась 13-14 листопада 2025 року. Результати дослідження були представлені в доповіді на тему «Лінгвопрагматичні засоби вираження емоцій у п'єсі Федеріко Гарсія Лорки «Криваве весілля»». Тези доповіді опубліковано у збірнику тез Київського національного університету імені Тараса Шевченка Навчально-наукового інституту філології.

Структура і обсяг роботи зумовлені метою та завданнями дослідження. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів із висновками до

кожного з них, загальних висновків і списку використаних джерел. У першому розділі розглянуто теоретичні засади лінгвопрагматичного аналізу художнього тексту, зокрема поняття лінгвопрагматики, специфіку художнього й драматичного тексту, прагматичну інтенцію, мовні рівні її реалізації та роль реакції адресата. У другому розділі схарактеризовано драматичні тексти Федеріко Гарсія Лорки як матеріал лінгвопрагматичного дослідження, окреслено комунікативну організацію драматичного мовлення та запропоновано одиниці й схему аналізу. У третьому розділі здійснено лінгвопрагматичний аналіз мовлення персонажів у п'єсах «La casa de Bernarda Alba», «Yerma», «Bodas de sangre» та «Mariana Pineda», а також встановлено спільні та відмінні риси лінгвопрагматичної організації мовлення персонажів. Список використаних джерел налічує 90 позицій українською, англійською та іспанською мовами.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЛІНГВОПРАГМАТИЧНОГО АНАЛІЗУ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

1.1. Лінгвопрагматика як галузь сучасної лінгвістики

Лінгвопрагматика посідає важливе місце серед сучасних лінгвістичних дисциплін, оскільки зосереджується на дослідженні мови не як абстрактної знакової системи, а як засобу реальної комунікативної взаємодії. Виникнення та утвердження лінгвопрагматики як самостійного напрямку мовознавчих досліджень пов'язані із загальним зсувом у лінгвістиці ХХ століття від структурно-системного підходу до функціонально-комунікативного, у межах якого мовлення розглядається як цілеспрямована діяльність мовця в конкретній ситуації спілкування.

У найзагальнішому розумінні прагматика вивчає зв'язок між мовними одиницями та умовами їх використання. Так, у «The Cambridge Encyclopedia of Language» прагматика визначається як галузь мовознавства, що досліджує значення висловлення в контексті його вживання [Crystal 2003, с. 48]. Подібну думку висловлює й Дж. Юл, наголошуючи на тому, що прагматика зосереджується на здатності мовлення передавати більше інформації, ніж безпосередньо виражено мовними засобами, тобто на принципі «передати більше, сказавши менше» [Yule 1996, с. 34]. Отже, прагматичний аналіз охоплює не лише формально закріплене значення висловлення, а й імпліцитний зміст, інтенції мовця та очікувану реакцію адресата. Відповідно, у центрі прагматичного аналізу перебуває не лише те, що сказано, а й те, для чого висловлення використовується, за яких умов і який ефект воно створює у взаємодії учасників комунікації [Thomas 1995, с. 22; Mey 2001, с.14].

В іспаномовній лінгвістичній традиції прагматика трактується як дисципліна, що вивчає використання мовлення у зв'язку з конкретними умовами комунікації, зокрема з урахуванням співвідношення між висловленням, контекстом та учасниками мовленнєвої взаємодії [Instituto Cervantes 2008, с. 96]. Конкретизуючи цей підхід, М. В. Ескандель Відаль наголошує, що інтерпретація висловлювання є результатом взаємодії мовної форми з контекстом і

комунікативними намірами мовця, тому прагматика описує не «значення як таке», а механізм його виведення адресатом [Escandell Vidal 1993, с. 10].

В українському мовознавстві лінгвопрагматика розглядається як складова комунікативного підходу до мови. Так, Ф. С. Бацевич наголошує на необхідності врахування ролі мовця, адресата та ситуації спілкування при аналізі мовних засобів у процесі комунікації [Бацевич 2004]. У ширшому загальномовознавчому контексті прагматика постає як важливий компонент функціонального підходу до вивчення мови, що доповнює системний опис мовних одиниць аналізом їх реального використання в мовленні [Кочерган 2010, с. 19]. Як зазначає Ф. С. Бацевич, «саме прагматичний комунікативний смисл варто розглядати як дослідницьку одиницю лінгвістичної прагматики» [Бацевич 2009, с. 36], що підкреслює орієнтацію цього напрямку на аналіз мовлення як комунікативної дії, спрямованої на досягнення певного ефекту у взаємодії мовця й адресата.

Формування лінгвопрагматики як самостійної наукової дисципліни пов'язане з філософією мови та, насамперед, з теорією мовленнєвих актів. Ключовою фігурою в цьому процесі є британський філософ Джон Л. Остін, який у праці «How to do things with words» обґрунтував ідею про те, що мовлення є різновидом дії. Учений показав, що, вимовляючи висловлювання, мовець не лише описує дійсність, а й виконує певну дію — наказує, обіцяє, забороняє, погрожує тощо [Austin 1962]. Подальший розвиток теорії мовленнєвих актів пов'язаний з іменем Джона Серла, який запропонував класифікацію мовленнєвих актів та детальніше описав умови їх успішної реалізації [Searle 1969]. Хоча у цьому підпункті теорія мовленнєвих актів лише окреслюється, саме вона становить концептуальне підґрунтя лінгвопрагматичного підходу і буде використана в наступних розділах роботи.

Важливим аспектом характеристики лінгвопрагматики є її співвідношення з семантикою та дискурс-аналізом. Якщо семантика традиційно вивчає значення мовних одиниць як елементів мовної системи, то прагматика зосереджується на значенні висловлювання в конкретній комунікативній ситуації. Як зазначає С. Левінсон, семантика відповідає на питання, що означає висловлювання, тоді як

прагматика — що має на увазі мовець, використовуючи його в певному контексті [Levinson 1983, с. 56]. Водночас лінгвопрагматика тісно пов'язана з дискурс-аналізом, проте не зводиться до нього. Дискурс-аналіз зазвичай досліджує ширші комунікативні утворення — тексти, розмови, тоді як прагматика може зосереджуватися на окремому висловлюванні або мовленнєвому акті. Є. Версхурен розглядає прагматику як загальну перспективу на мову, яка може застосовуватися до різних рівнів аналізу — від окремого висловлювання до цілісного дискурсу [Verschueren 1999, с. 70]. Показовим для сучасної іспанської лінгвістики є зближення прагматики з аналізом дискурсу (аргументація, (не)ввічливість, образ мовця/адресата), що відображено в новітніх колективних дослідженнях з іспанської прагматики та дискурсивних практик [Brenes Peña et al. 2004, с. 35].

Проблематика лінгвопрагматики та комунікативної взаємодії перебувала в центрі уваги багатьох дослідників. У світовій лінгвістиці до ключових фігур належать Дж. Л. Остін, Дж. Серль, С. Левінсон, Дж. Юл, Є. Версхурен, тоді як в українській традиції ці питання розроблялися, зокрема Ф. С. Бацевичем та А. Д. Беловою. Зокрема, А. Д. Белова у своїй статті аналізує комунікативні стратегії і тактики як мовленнєві механізми досягнення комунікативної мети та пропонує їх систематизацію в межах мовленнєвої взаємодії [Белова 2004].

Отже, лінгвопрагматика може бути визначена як міждисциплінарна галузь мовознавства, що вивчає мовлення як форму комунікативної дії з урахуванням інтенції мовця, адресата, контексту та очікуваного прагматичного ефекту. Саме такий підхід є методологічно продуктивним для аналізу художнього тексту, зокрема драматичного, де мовлення персонажів безпосередньо реалізує дію та формує комунікативну динаміку твору.

1.2. Художній текст як об'єкт лінгвопрагматичного дослідження

У сучасній лінгвістиці художній текст розглядається не лише як носій естетичної функції, а передусім як особливий тип мовленнєвої комунікації, у межах якої відбувається взаємодія між автором і адресатом за допомогою мовних

засобів. З цієї позиції художній текст постає як цілісне комунікативне утворення, організоване відповідно до певної інтенції та зорієнтоване на інтерпретацію. Подібне розуміння тексту утвердилося і в загальномовознавчій традиції, де текст визначається як найвища одиниця мовної системи, що функціонує відповідно до комунікативної мети [Кочерган 2010, с. 29].

У межах лінгвістики тексту закріпилося положення про те, що текст не є простою сукупністю речень, а становить автономну комунікативну одиницю. Р. де Богранд і В. Дресслер наголошують, що цілісність тексту забезпечується взаємодією низки текстових категорій, зокрема когезії, когерентності, інтенціональності та інформативності, які дозволяють сприймати його як завершений комунікативний об'єкт [Beaugrande, Dressler 1981, с. 90]. Такий підхід є принциповим для лінгвопрагматичного аналізу художнього тексту, оскільки орієнтує дослідження на функціонування мовних засобів у межах єдиної комунікативної структури.

Комунікативна природа художнього тексту виявляється також у його адресованості. Значний внесок у розроблення цього аспекту зробив Т. ван Дейк, який розглядає текст як результат когнітивної та комунікативної діяльності, зорієнтованої на адресата. У процесі створення тексту автор, за спостереженнями дослідника, враховує знання, очікування та можливі інтерпретаційні стратегії читача, що виражається у виборі мовних і структурних засобів [van Dijk 1977]. Аналогічні ідеї розвиваються і в українській лінгвістичній традиції: Ф. С. Бацевич підкреслює інтенційний характер тексту та його спрямованість на реалізацію комунікативної мети [Бацевич 2011, с. 15].

Однією з ключових характеристик художнього тексту з погляду прагматики є імпліцитність. Експліцитно виражений зміст не вичерпує смислового потенціалу тексту, оскільки значна частина інформації передається опосередковано. Це узгоджується з прагматичною концепцією імплікатури, відповідно до якої адресат відновлює прихований зміст на основі контексту та загальних комунікативних принципів [Levinson 1983, с. 94]. Імпліцитність тісно пов'язана з поняттям підтексту, який у художньому мовленні формується завдяки

цілеспрямованій організації мовних засобів, а не є результатом довільного тлумачення.

У цьому контексті показовою є концепція У. Еко, який розглядає художній текст як «відкритий» у тому сенсі, що він допускає множинність інтерпретацій, однак межі цієї інтерпретації визначаються структурою самого тексту [Eco 1979, с. 52]. Такий підхід дозволяє розглядати інтерпретацію не як суто суб'єктивну реакцію читача, а як процес, спрямований мовною організацією тексту. Подібну ідею розвиває і В. Ізер, наголошуючи, що текст створює умови для формування значення, пропонуючи читачеві «порожні місця», які активізують інтерпретаційну діяльність адресата [Iser 1978, с. 44].

Важливим аспектом лінгвопрагматичного аналізу є також урахування прагматичного впливу художнього тексту на адресата. Дж. Ліч підкреслює, що мовні засоби виконують не лише інформативну, а й впливову функцію, формуючи оцінне ставлення до подій і персонажів [Leech 1983, с. 36]. У художньому тексті ця функція реалізується через систему лексичних, граматичних і синтаксичних засобів, що створюють певний прагматичний ефект.

Іспанська лінгвістична традиція також активно залучає прагматичний підхід до аналізу художнього тексту. М. В. Ескандель Відаль розглядає текст як результат взаємодії мовної форми, інтенції мовця та інтерпретації адресата, наголошуючи, що значення формується у процесі комунікації, а не є наперед заданим [Escandell Vidal 1993, с. 49]. Сучасні іспаномовні дослідження прагматики розвивають ці положення, зосереджуючись на аналізі художнього тексту як особливого виду комунікативної взаємодії, у межах якої досліджуються прагматичні функції мовних засобів та імпліцитне значення [Martí Sánchez 2021, с. 11].

У працях, присвячених аналізу діалогу, художній текст розглядається як комунікативна структура, що реалізує прагматичні інтенції автора і водночас спрямовує інтерпретацію адресата, що є особливо показовим для діалогічних і драматичних форм мовлення [Bobes Naves 1992, с. 41]. Новітні іспаномовні дослідження підкреслюють, що художній текст слід трактувати як складну

прагматичну комунікативну систему, у якій взаємодія між автором, текстом і читачем визначає процес формування смислу [Pozuelo Yvancos 2024, с. 64].

Сучасні українські дослідження також підтверджують актуальність лінгвопрагматичного підходу до аналізу тексту. А.С. Кучер узагальнює сучасні підходи до вивчення лінгвопрагматики та наголошує на важливості аналізу тексту як комунікативної дії в конкретному контексті спілкування [Кучер 2020, с. 18].

У цій роботі ми виходимо з того, що художній текст є цілісним комунікативно-прагматичним утворенням, у якому мовні засоби організовані таким чином, щоб спрямовувати процес інтерпретації адресата та забезпечувати реалізацію інтенції автора. Відповідно, лінгвопрагматичний аналіз художнього тексту орієнтується на виявлення мовних і текстових механізмів, що формують імпліцитний зміст, підтекст і прагматичний вплив на читача.

Таким чином, лінгвопрагматичний підхід дозволяє аналізувати художній текст як форму комунікативної взаємодії, у якій значення формується в процесі інтерпретації та зумовлюється мовною організацією тексту. Саме з цих позицій у подальших розділах здійснюватиметься аналіз драматичних творів, зосереджений на виявленні прагматичних механізмів художнього мовлення.

1.3. Драматичний текст як різновид художнього тексту

Драматичний текст посідає окреме місце серед художніх текстів, оскільки його організація спрямована не на оповідь подій, а на відтворення взаємодії між персонажами, що реалізується через репліки та сценічні вказівки, які разом формують умови інтерпретації мовлення. Якщо в епічному тексті значну частину смислу передає наратор, то в драмі смислотворення концентрується в мовленні персонажів, яке одночасно виконує функцію дії та інструмента прагматичного впливу. Відповідно, для лінгвопрагматичного опису драми ключовим є не «сюжет як такий», а механізми комунікативної організації: хто до кого говорить, з якою інтенцією, в яких умовах і який ефект це викликає [Leech 1983, с. 23; Verschueren 1999, с. 94; Bobes Naves 1992, с. 69].

Комунікація в драматичному тексті має принципово діалогічний характер: дія розгортається як послідовність мовленнєвих ходів, де кожна репліка водночас є реакцією на попередню і стимулом для наступної. У такій логіці драматичний текст доцільно аналізувати як модель взаємодії (turn-taking, ініціація/реакція, локальні цілі, конфліктні або кооперативні стратегії), що зближує його з підходами прагматики й аналізу дискурсу. Саме тому в практичному розділі доцільно фіксувати: 1) ілокутивний тип мовленнєвого акту, реалізованого в репліці (наказ, прохання, погроза, відмова тощо); 2) інтенцію персонажа; 3) очікуваний перлокутивний ефект; 4) засоби, що запускають імпліцитний зміст, передусім імплікатури [Levinson 1983, с. 52; Brenes Peña et al. 2024, с. 46].

У лінгвопрагматичному вимірі репліка в драматичному тексті розглядається як висловлення, у межах якого реалізується певний мовленнєвий акт, що має відповідну ілокутивну силу та належить до певного ілокутивного типу (illocutionary act types) за таксономією мовленнєвих актів. У подальшому аналізі термін «репліка» використовується як зручне позначення висловлення персонажа, у межах якого реалізується конкретний мовленнєвий акт з певною ілокутивною силою та ілокутивним типом [Searle 1969, с. 84].

У цьому контексті продуктивним є підхід А. Д. Белової, яка розглядає комунікативні стратегії та тактики як ієрархічно організовані мовленнєві механізми досягнення комунікативної мети. Застосування цього підходу до драматичного тексту дозволяє аналізувати репліки персонажів не ізольовано, а як елементи стратегічної взаємодії, у межах якої мовленнєві дії спрямовані на зміну позиції співрозмовника, вплив на його поведінку або підтримання певного типу взаємин [Белова 2004, с. 15].

Якщо репліка розглядається як мінімальна мовленнєва одиниця, то діалог у драмі становить ширший контекст, у межах якого окремі мовленнєві акти поєднуються в більші прагматичні конфігурації: конфлікт, маніпуляція, домовленість, зміна ролей. Для лінгвопрагматичного аналізу це означає, що увага зосереджується не на ізольованих висловленнях, а на способі їх поєднання в межах сцени або фрагмента, що дозволяє виявити загальні комунікативні

стратегії персонажів та їхню реалізацію в мовленні [Bobes Naves 1992, с. 60; Brenes Peña et al. 2024, с. 81].

Важливим компонентом драматичного тексту є ремарки, які в прагматичному плані слід розглядати не як другорядний елемент, а як засіб контекстуалізації мовлення. В іспаномовній традиції для їх позначення вживаються терміни «acotaciones» та «didascalias»: перший зазвичай стосується коротких сценічних вказівок, пов'язаних із конкретною реплікою або дією, тоді як другий охоплює ширші авторські інструкції щодо організації сцени, рухів і взаємодії персонажів. В українській науковій традиції обидва типи узагальнюються терміном «ремарка».

Ремарки задають умови, за яких репліка має бути інтерпретована (тон, пауза, невербальна дія, просторове розташування, емоційний стан), тобто компенсують ті параметри комунікації, які в реальному спілкуванні забезпечуються ситуацією та невербальними сигналами. Показово, що І. М. Струк формулює це так: «У такий спосіб ремарка є своєрідним посередником у комунікативному акті між героєм (суб'єктом мовлення, адресантом) і читачем (суб'єктом сприймання, адресатом)» [Струк 2024, с. 153]. З огляду на це, у прагматичному аналізі драматичного тексту доцільно розглядати репліку та ремарку, як єдиний прагматичний комплекс, що дозволяє точніше відновити ілюкутивну силу висловлення та очікуваний комунікативний ефект [Pérez Bowie 2011, с. 41; Khafaga 2022, с. 60].

Таким чином, драматичний текст як різновид художнього тексту є особливо продуктивним об'єктом лінгвопрагматичного дослідження, оскільки: 1) смисл у ньому розгортається як взаємодія; 2) репліка функціонує як мовленнєва дія; 3) діалог дозволяє виявити комунікативні стратегії персонажів; 4) ремарки забезпечують контекст інтерпретації та дають підстави для обґрунтованого відновлення прагматичних параметрів висловлювань [Струк 2021, с. 34]. Саме ці положення становлять теоретичну опору для подальшого практичного аналізу драматичних творів, у якому мовленнєві явища розглядатимуться в межах діалогічних фрагментів із урахуванням взаємодії реплік і ремарок та з фокусом

на інтенції персонажів, імпліцитний зміст і прагматичний ефект художнього мовлення.

1.4. Прагматична інтенція та мовні засоби її реалізації

У лінгвопрагматичному підході мовлення розглядається не лише як передавання інформації, а як цілеспрямована діяльність, спрямована на досягнення певного комунікативного результату. У цьому контексті ключовим поняттям є прагматична інтенція, під якою розуміють комунікативну мету мовця, тобто те, яку дію він має намір здійснити за допомогою мовлення і яку реакцію очікує від адресата. Йдеться не про внутрішній психологічний намір, а про інтенцію як лінгвістично реконструйовану категорію, що виявляється через мовні засоби та умови їх вживання [Levinson 1983, с. 152; Escandell Vidal 1993, с. 42].

На відміну від семантичного значення, яке описує потенційний зміст мовної одиниці в системі мови, прагматична інтенція стосується конкретного мовленнєвого акту в конкретній ситуації. Іншими словами, семантика відповідає на питання «що означає висловлення», тоді як прагматика — «що мовець робить, використовуючи це висловлення в певних умовах». Саме тому одна й та сама граматична форма може реалізувати різні інтенції, а одна й та сама інтенція — втілюватися через різні мовні структури залежно від контексту, соціальних ролей і стратегічних завдань мовця [Verschueren 1999, с. 70].

Теоретичну основу аналізу прагматичної інтенції становить теорія мовленнєвих актів, започаткована Дж. Л. Остіном. Остін довів, що мовлення слід розглядати як форму дії: вимовляючи висловлення, мовець не лише повідомляє щось, а й виконує певну мовленнєву дію. У межах цієї концепції розрізняють локутивний акт (мовну форму висловлення), ілокутивний акт (інтенцію мовця) та перлокутивний ефект (вплив на адресата) [Austin 1962, с. 91]. Такий поділ дозволяє чітко відокремити мовні засоби від комунікативної мети та її результату.

Подальший розвиток теорії мовленнєвих актів пов'язаний із працями Дж. Серла, який уточнив поняття ілокутивної сили та розробив класифікацію

мовленнєвих актів за типом інтенції. Асертиви спрямовані на представлення певного стану справ і мають на меті переконати адресата в істинності висловленого. Директиви орієнтовані на спонукання адресата до дії й охоплюють накази, прохання, поради та заборони. Комісиви пов'язані із зобов'язаннями мовця щодо майбутніх дій, зокрема обіцянками або погрозами. Експресиви виражають емоційний або оцінний стан мовця, тоді як декларативи здійснюють зміну соціальної реальності через сам факт мовлення за наявності відповідних інституційних умов [Searle 1969, с. 182; Searle, Vanderveken 1985, с. 152].

Кожен тип мовленнєвого акту має свої умови успішності та характерні мовні засоби реалізації. Наприклад, директиви часто супроводжуються імперативними формами, модальними дієсловами або засобами пом'якшення, що дозволяють регулювати ступінь впливу на адресата [Blum-Kulka et al. 1989, с. 32]. Комісиви, навпаки, акцентують на відповідальності мовця та його готовності виконати заявлену дію, що робить їх особливо важливими для аналізу погроз і обіцянок у художньому діалозі [Trosborg 1995, с. 81]. Асертиви можуть виконувати не лише інформативну, а й маніпулятивну функцію, подаючи суб'єктивну позицію як об'єктивний факт.

Реалізація прагматичної інтенції тісно пов'язана з контекстом, без урахування якого інтерпретація мовленнєвого акту є неможливою. У лінгвопрагматиці контекст охоплює мовне оточення висловлення, ситуаційні умови, соціальні ролі учасників комунікації та їхні фонові знання [Meu 2001, с. 167]. Саме в контексті актуалізуються пресупозиції — припущення, які мовець вважає спільними з адресатом, а також імплікатури, що дозволяють передавати інтенцію непрямо, не вдаючись до експліцитного формулювання [Grice 1975, с. 54].

Імплікатура є прагматичним механізмом, за допомогою якого адресат відновлює прихований зміст висловлення, спираючись на контекст і загальні принципи мовленнєвої взаємодії. Класичне трактування імплікатури запропонував Г. П. Грайс, пов'язавши її з кооперативним принципом і комунікативними максимами [Grice 1975]. Мовець може свідомо порушувати або

модифікувати ці максими, щоб передати інтенцію непрямо, розраховуючи на здатність адресата до інференції. У художньому, зокрема драматичному, мовленні імплікатури є надзвичайно продуктивними, оскільки дозволяють персонажам приховувати справжні наміри, створювати напруження або здійснювати вплив без прямого вербалізування мети мовлення [Dybel 2018, с. 71; Black 2006, с. 22; Culpeper 2011, с. 99].

З огляду на це прагматична інтенція реалізується не випадково, а стратегічно. Комунікативна стратегія визначає загальний напрям мовленнєвої поведінки мовця, тоді як тактики становлять конкретні мовні кроки, за допомогою яких ця стратегія втілюється в мовленні. Мовні засоби — лексичні, граматичні, синтаксичні, інтонаційні та дискурсивні виконують роль інструментів реалізації тактик і забезпечують гнучкість прагматичного впливу [Белова 2004, с. 14]. Такий підхід дозволяє пов'язати інтенцію з конкретними мовними формами та створює теоретичну основу для подальшого аналізу мовленнєвих дій у художньому діалозі.

Отже, прагматична інтенція є центральною категорією лінгвопрагматичного аналізу, що поєднує мовленнєвий акт, контекст і мовні засоби в єдину функціональну систему. Саме через мовленнєві акти, їхню ілюкутивну силу, умови реалізації та стратегії мовленнєвої поведінки інтенція стає доступною для лінгвістичного опису, що є методологічною передумовою практичного аналізу художнього, зокрема драматичного, мовлення.

1.5. Мовні рівні лінгвопрагматичного аналізу

Реалізація прагматичної інтенції в мовленні здійснюється через мовну форму, у якій інтенція мовця набуває конкретного вираження. Лінгвопрагматичний аналіз виходить з того, що комунікативна дія стає доступною для інтерпретації адресатом лише завдяки вибору лексичних одиниць, граматичних форм і синтаксичних конструкцій, які в конкретному контексті кодують прагматичний зміст висловлення [Levinson 1983, с. 160; Verschueren 1999, с. 144].

Мовні засоби різних рівнів беруть участь у формуванні прагматичного змісту по-різному, проте взаємодіють між собою в межах єдиного мовленнєвого акту. Лексичний рівень дозволяє актуалізувати оцінні, емоційні та модальні компоненти висловлення; граматичний — кодує відношення між мовцем і адресатом, а також часову й модальну перспективу дії; синтаксичний — організовує структуру висловлення та впливає на ступінь експліцитності або імпліцитності інтенції [Huang 2007, с. 52; Thomas 1995, с. 64].

У зв'язку з цим лінгвопрагматичний аналіз передбачає поетапний розгляд мовних механізмів кодування прагматичної інтенції на кожному з мовних рівнів. Такий підхід дозволяє простежити, яким чином інтенція мовця матеріалізується в мовленні та як мовні одиниці різних рівнів забезпечують досягнення комунікативної мети у мовленні драматичних творів [Levinson 1983, с. 144; Thomas 1995, с. 68].

1.5.1. Лексичні засоби реалізації прагматичних інтенцій

Лексичний рівень є одним із найбільш продуктивних у реалізації прагматичних інтенцій, оскільки саме вибір слів безпосередньо відображає комунікативні наміри мовця та його ставлення до адресата. У лінгвопрагматичному вимірі лексичні одиниці розглядаються не лише як носії денотативного значення, а як засоби прагматичної дії, за допомогою яких мовець може впливати на інтерпретацію висловлення, регулювати міжособистісні відносини та досягати комунікативної мети. Саме тому лексичний рівень кодує інтенційний компонент мовленнєвого акту та впливає на його ілокутивну силу й очікуваний перлокутивний ефект. Це положення є особливо актуальним для художнього, зокрема драматичного, мовлення, де інтенція персонажа часто реалізується імпліцитно, насамперед через лексичні засоби, а не через складні граматичні або синтаксичні конструкції [Levinson 1983, с. 165; Verschueren 1999, с. 92; Escandell Vidal 1993, с. 153].

Одним із базових типів лексичних засобів реалізації прагматичних інтенцій є оцінна лексика, що дозволяє мовцеві кодувати позитивне або негативне

ставлення до об'єкта мовлення та формувати інтерпретаційну позицію адресата. В іспанській мові оцінність може бути виражена експліцитно, через прикметники, іменники або прислівники з оцінним компонентом («ridículo», «bueno», «absurdo», «injustamente»), або імпліцитно, актуалізуючись у конкретному контексті мовлення. У драматичному діалозі оцінна лексика часто виконує функцію непрямого прагматичного впливу, оскільки дозволяє мовцеві легітимізувати або, навпаки, делегітимізувати позицію співрозмовника без прямого вербалізування конфлікту [Fuentes Rodríguez 2012, с. 12; Alcaide Lara 2011, с. 41]. Сучасні іспаномовні дослідження також підкреслюють роль оцінної лексики у формуванні конфліктної та аргументативної взаємодії в художньому дискурсі, зокрема в драматичних текстах [Brenes Peña et al. 2024, с. 44].

Тісно пов'язаною з оцінністю є емоційно забарвлена лексика і вигуки, які реалізують експресивний компонент мовленнєвого акту. Ключове значення відіграє лексика, що охоплює назви емоцій («odio», «miedo», «alegría», «desesperación»), а також лексеми з високим афективним потенціалом, пов'язані з базовим екзистенційним досвідом («muerte», «dolor», «sangre»). Вигуки («¡ah!», «¡ay!», «¡Dios!») виконують функцію прагматичних сигналів емоційного стану мовця. У драматичному мовленні такі одиниці нерідко частково замінюють авторські ремарки, безпосередньо впливаючи на ілокутивну силу репліки та посилюючи її перлокутивний ефект, особливо в ситуаціях конфлікту або високої емоційної напруги [Culpeper 2011, с. 67; Brenes Peña, González Sanz 2013, с. 24].

Окрему групу лексичних засобів становлять апелятиви та звертання, які виконують функцію маркерів адресованості та соціальної дистанції між учасниками комунікації. В іспанському драматичному діалозі звертання типу «hombre», «señor», «hijo», «caríño» або, навпаки, інвективні апелятиви, відіграють важливу роль у кодуванні міжособистісних відносин і сигналізують прагматичні стратегії зближення, домінування чи конфронтації. Використання звертання може істотно змінювати ілокутивну силу мовленнєвого акту, зокрема перетворювати формально нейтральну репліку на директивну або експресивно марковану.

Важливу роль у реалізації прагматичних інтенцій відіграють модальні лексичні засоби, зокрема прислівники, частки та лексеми, що виражають ставлення мовця до змісту висловлення або до необхідності виконання дії. До них належать, зокрема «quizá», «tal vez», які в іспанській лінгвістичній традиції трактуються як маркери епістемічної модальності (*modalidad epistémica/epistemic modality*), оскільки сигналізують ступінь ймовірності або невпевненості мовця щодо пропозиції. Лексема «necesariamente» у прагматичному контексті може набувати деонтичного прочитання (*modalidad deóntica/deontic modality*), виражаючи нормативну або зобов'язальну необхідність дії, тоді як словосполучення «en absoluto» функціонує як прагматичний підсилювач категоричного заперечення, істотно модифікуючи ілокутивну силу мовленнєвого акту. Поряд із цим у драматичному мовленні активно використовуються деонтичні модальні предикати (*predicados modales de obligación*) «tener que», «deber», «hay que», які кодують обов'язковість або необхідність дії й відіграють важливу роль у реалізації директивних і комісивних мовленнєвих актів [Haverkate 1984, с. 54; Bravo 2005, с. 52; Palmer 2001, с. 73].

До лексичних засобів підсилення прагматичної інтенції належать інтенсифікатори, які модифікують ступінь реалізації ілокутивної сили мовленнєвого акту. На лексичному рівні інтенсифікація здійснюється через прислівники ступеня («mu», «muchísimo»), заперечні елементи із семантикою тотального заперечення («nunca», «nada», «nadie»), а також через лексичні повтори, що сигналізують емоційну напругу або категоричність позиції мовця, наприклад: «Nunca, nunca voy a aceptar esto». У драматичному діалозі інтенсифікатори часто використовуються як інструмент прагматичного тиску або домінування, безпосередньо впливаючи на перлокутивний ефект репліки [Tagliamonte 2006, с. 41; Romero-Trillo 2002, с. 14].

Ще одним механізмом лексичної реалізації прагматичних інтенцій є евфемізація, яка дозволяє мовцеві реалізувати інтенцію непрямо, знижуючи загрозу репутації/іміджу адресата (*face-threatening act*) або уникаючи відкритої конфронтації. Наприклад, висловлення «No se encuentra bien desde hace tiempo»

може функціонувати як евфемістичний заміник прямого повідомлення про тяжку хворобу або критичний стан персонажа. У драматичному мовленні евфемістична лексика часто поєднується зі стратегіями маніпуляції та приховування справжніх намірів персонажа [Allan, BurrIDGE 2006, с. 49].

Особливу підгрупу становить табуйована й інвективна лексика, яка виконує функцію прагматичного інструмента конфліктної взаємодії. Використання таких одиниць у драматичному діалозі (наприклад, «imbécil», «maldito», «sabrón») слід розглядати не лише як емоційний вияв, а й як цілеспрямований мовленнєвий акт, спрямований на приниження адресата, порушення соціальних норм або зміщення владного балансу між персонажами, що безпосередньо визначає перлокутивний ефект висловлення [Culpeper 2011, с. 86; Alcaide Lara 2010, с. 102].

Важливе місце серед лексичних засобів реалізації прагматичних інтенцій посідають прагматичні маркери, які організують дискурс і регулюють інтерпретацію мовленнєвих актів [Romero-Trillo 2006, с. 73]. В іспанській мові маркери типу «pues», «bueno», «en fin», «claro» не лише структурують висловлення, а й сигналізують інтенційний статус репліки — її аргументативний, пояснювальний або конфронтаційний характер, що є особливо показовим у драматичному діалозі [Portolés 1998, с. 122; Muniz da Cunha Moreno 2000, с. 54; Loureda Lamas, Acín Villa 2010, с. 62].

Отже, лексичні засоби реалізації прагматичних інтенцій утворюють багаторівневу систему, у межах якої оцінна, емоційно забарвлена та модальна лексика, апелятиви, інтенсифікатори, евфемізми, інвективна лексика й прагматичні маркери забезпечують реалізацію ілокутивної сили мовленнєвих актів і формування очікуваного перлокутивного ефекту. У мовленні драматичних творів ці лексичні ресурси є ключовими для реконструкції інтенцій персонажів і становлять теоретичну основу подальшого лінгвопрагматичного аналізу іспаномовного драматичного дискурсу.

1.5.2. Граматичні засоби реалізації прагматичних інтенцій

Граматичний рівень відіграє суттєву роль у реалізації прагматичних інтенцій, оскільки саме через граматичні форми інтенція мовця набуває структурної визначеності та стає впізнаваною для адресата. У лінгвопрагматичному вимірі граматики розглядається не лише як система формальних правил, а як ресурс мовленнєвої дії, що дозволяє мовцеві кодувати ступінь зобов'язаності, категоричності, гіпотетичності або дистанціювання від висловленого змісту. У драматичному мовленні, де комунікативна взаємодія реалізується переважно через діалог, граматичні засоби є важливими індикаторами ілюктивної сили реплік і пов'язаних із ними комунікативних стратегій [Levinson 1983, с. 79; Verschueren 1999, с. 101].

Одним із найбільш очевидних граматичних засобів реалізації прагматичних інтенцій є спосіб дієслова, насамперед імператив. В іспанській мові імператив традиційно пов'язується з директивними мовленнєвими актами, однак у прагматичному плані його функції є значно ширшими. Імперативні форми можуть реалізувати не лише прямий наказ, а й погрозу, застереження або емоційно забарвлену вимогу залежно від контексту, інтонації та взаємин між персонажами. Так, у драматичному діалозі репліки типу «¡Cállate!», «Dime la verdad», «No vuelvas a decir eso» можуть функціонувати як інструменти стратегічного тиску або домінування, особливо в асиметричних комунікативних ситуаціях, що робить імператив ключовим граматичним маркером директивних інтенцій [Haverkate 1984, с. 90; Gómez Torrego 1997, с. 149].

Поряд з імперативом важливе прагматичне навантаження має субхунтив або суб'юнктив (ісп. subjuntivo), який у іспанській мові є одним із ключових граматичних маркерів модальності та суб'єктивності. Субхунтив дозволяє мовцеві дистанціюватися від пропозиційного змісту, виражати сумнів, бажання, оцінку або емоційне ставлення, а також пом'якшувати директивні чи оцінні висловлення. У драматичному мовленні конструкції на кшталт «Quiero que te vayas», «Es mejor que no hables ahora», «No creo que diga la verdad» слугують засобом непрямой реалізації інтенції та сприяють формуванню імпліцитного

прагматичного змісту, зокрема в ситуаціях маніпуляції або прихованого впливу [Bosque, Gutiérrez-Rexach 2009, с. 215; Escandell Vidal 2014, с. 191; Rojas 2017, с. 67].

Важливим граматичним механізмом реалізації прагматичних інтенцій є умовні конструкції, які дозволяють мовцеві представляти бажану дію як гіпотетичну або залежну від певних умов. У прагматичному плані умовні речення часто використовуються для пом'якшення директивів, зниження рівня загрозовості висловлення або створення ілюзії вибору для адресата. У драматичному діалозі висловлення типу «*Si me escucharas, lo entenderías*», «*Si dijeras la verdad, todo sería distinto*» можуть виконувати функцію прихованого докору чи завуальованої вимоги, дозволяючи мовцеві уникати прямої відповідальності за інтенцію [Briz Gómez 2010, с. 111; Ballesteros Martín 2023, с. 159; Sandoval, Abelardo 2020, с. 100; Rojas et al. 2012, с. 140].

Окрему роль у реалізації прагматичних інтенцій відіграють граматичні засоби модальності, зокрема деонтичні та епістемічні структури. В іспанській мові деонтична модальність реалізується, зокрема, через предикати обов'язку «*tener que*», «*deber*», «*hay que*» («*Tienes que irte*», «*Debes obedecer*», «*Hay que hacerlo ahora*»), які кодують зобов'язання, норму або примус і часто використовуються для легітимізації вимоги чи інституційної влади. Епістемічна модальність, представлена формами «*puede que*», «*quizá*», «*tal vez*» («*Puede que mienta*», «*Tal vez sea demasiado tarde*»), дозволяє мовцеві варіювати ступінь упевненості щодо висловленого, безпосередньо впливаючи на ілокутивну силу асертивних мовленнєвих актів [Palmer 2001, с. 64; Aikhenvald 2018, с. 207].

Не менш важливим граматичним ресурсом є часові форми дієслова, які в прагматичному плані можуть виконувати не лише темпоральну, а й модальну функцію. У драматичному діалозі використання теперішнього часу для позначення майбутніх дій («*Mañana te vas*») може створювати ефект неминучості або погрози, тоді як уживання форм минулого часу для формулювання прохання («*Quería pedirte un favor*») слугує засобом пом'якшення директивної інтенції. Такі часові зсуви дозволяють мовцеві змінювати прагматичний ефект висловлення без

прямої зміни його ілокутивного типу [Hopper, Traugott 2003, с. 89; Company Company 2006, с. 278; Company Company 2025, с. 115].

Таким чином, граматичні засоби реалізації прагматичних інтенцій утворюють системний інструментарій, за допомогою якого мовленнєві акти набувають конкретної ілокутивної сили та прогнозованого перлокутивного ефекту. У мовленні драматичних творів імперативні, субхунтивні, умовні, модальні та часові форми функціонують як граматичні маркери стратегічної мовленнєвої поведінки персонажів, що дозволяє безпосередньо застосовувати їх аналіз у практичній частині лінгвопрагматичного дослідження іспаномовної драми.

1.5.3. Синтаксичні засоби реалізації прагматичних інтенцій

Синтаксична організація мовлення відіграє вирішальну роль у формуванні прагматичного смислу, оскільки саме на рівні структури висловлення реалізується динаміка комунікативної взаємодії між персонажами. На відміну від лексичних і граматичних засобів, які кодують інтенцію безпосередньо, синтаксис визначає спосіб подання цієї інтенції у драматичному діалозі — через розподіл інформаційної ваги, неповноту висловлень і структурну напругу. Наприклад, репліка «*Esto lo decidiste tú*» підкреслює відповідальність адресата через винесення «*tú*» на кінець висловлення, а «*esto*» на початок, що посилює конфліктну інтенцію персонажа. Дослідження синтаксичної організації діалогічного художнього мовлення показують, що саме синтаксичні конструкції формують умови для реалізації намірів мовця та впливають на інтерпретацію ілокутивної сили висловлень у драматичному конфлікті [López 2009, с. 142; Zubizarreta 1998, с. 133; Koike, Félix-Brasdefer 2020, с. 43; Струк 2021, с. 30].

Одним із ключових синтаксичних механізмів реалізації прагматичних інтенцій є порядок слів. В іспанській мові варіативність позицій компонентів речення дозволяє мовцеві актуалізувати тему або фокус, підкреслити контраст, збільшити силу аргументу чи скорегувати інтерпретацію повідомлення. Інверсія, винесення елементів наперед або їх фокусування в драматичному діалозі часто

служать засобами посилення директивної, конфліктної або коригувальної інтенції. Так, порівняння нейтральної конструкції «Tú rompiste la carta» із варіантом «La carta la rompiste tú» демонструє прагматичне підсилення звинувачення та концентрацію уваги на дії адресата. Такий синтаксичний вибір дає можливість персонажеві акцентувати саме ті смислові компоненти, які є прагматично релевантними в конкретній ситуації взаємодії [López 2009, с. 32; Zubizarreta 1998, с. 173].

Особливе місце серед синтаксичних засобів реалізації прагматичних інтенцій посідають інтерогативні та риторичні конструкції. У драматичному мовленні питання часто виражають непряму директиву, докір або провокацію. Наприклад, висловлення «¿No piensas decirme la verdad?» може функціонувати як прихована вимога зізнання, тоді як репліка «¿Crees que puedes engañarme así?» реалізує конфліктну інтенцію викриття або звинувачення. Риторичні запитання дозволяють мовцеві реалізувати впливову інтенцію без експліцитного формулювання вимоги, покладаючись на здатність адресата декодувати інформацію. Таким чином, формально інтерогативна структура може набувати асертивного або директивного ілокутивного статусу, що є типовим для конфліктних і напружених сцен драматичного діалогу [Koike, Félix-Brasdefer 2020, с. 44].

Окрему роль у формуванні прагматичного смислу відіграють екскламативні та експресивно марковані синтаксичні конструкції, які підсилюють емоційний компонент висловлення та сигналізують високий ступінь інтенційної залученості мовця. У драматичних репліках такі конструкції функціонують як індикатори афективного стану персонажа й засоби посилення перлокутивного ефекту, зокрема в ситуаціях конфлікту, погрози або емоційного тиску. Наприклад, речення типу «¡Qué vergüenza!» або «¡Cómo pudiste hacerlo!» не лише передають емоційне потрясіння персонажа, а й можуть виконувати функцію морального осуду адресата. Синтаксична експресивність у поєднанні з контекстом і просодією створює умови для багаторівневої прагматичної інтерпретації репліки [Padilla García 2005, с. 148; Boulat 2023, с. 24].

Надзвичайно продуктивним синтаксичним засобом у драматичному мовленні є еліпсис і неповні речення. Скорочені, фрагментовані репліки відтворюють динаміку усної взаємодії та дозволяють персонажам реалізувати інтенції швидко й імпліцитно. Наприклад, діалогічні реакції типу «— ¿Vendrás mañana? — Tal vez...» або «— Yo confiaba en ti. — Yo... no sabía» демонструють прагматичну невизначеність, ухилення або внутрішній конфлікт персонажа. У прагматичному плані еліптичні конструкції можуть слугувати засобами ухилення, мовленнєвого тиску або маркерами емоційної напруги. У драматичному діалозі еліпсис часто супроводжується графічними маркерами синтаксичної неповноти, зокрема трьома крапками (...), що сигналізують переривання мовлення, вагання або свідоме недомовлення і тим самим підсилюють імпліцитний прагматичний зміст репліки. Як свідчать дослідження діалогічного художнього мовлення, синтаксична неповнота не знижує інформативності висловлення, а, навпаки, активізує інтерпретаційну діяльність адресата [Rojo et al. 2023, с. 44; Струк 2021, с. 30].

До синтаксичних механізмів прагматичної реалізації належать також парцеляція та приєднувальні конструкції, які дозволяють мовцеві розчленувати висловлення на кілька автономних семантично й інтонаційно фрагментів. У драматичному діалозі парцеляція часто використовується як засіб передачі емоційної напруги, внутрішнього конфлікту персонажа або як стратегічний ресурс для привертання уваги адресата. Наприклад, репліка «No quiero hablar contigo. Ahora no. Nunca» демонструє поступове наростання категоричності відмови. Такі синтаксичні прийоми безпосередньо пов'язані з реалізацією ілокутивної сили висловлення та формуванням очікуваного перлокутивного ефекту [Espinal, Cugino 2025, с. 30; Стук 2021, с. 30].

Окремої уваги заслуговують синтаксичні повтори та паралельні конструкції, які виконують функцію інтенсифікації прагматичного впливу. Повторення синтаксичних схем у драматичному мовленні може слугувати засобом наполягання, емоційного тиску або маркером конфліктної взаємодії. Наприклад, послідовність «No quiero verte. No quiero escucharte. No quiero

recordarte» створює ефект емоційної ескалації та підсилює директивну інтенцію дистанціювання від адресата. У прагматичному плані такі конструкції впливають на розвиток комунікативної ситуації [Cruschina et al. 2022, с. 50; Belloro 2007, с. 73].

Отже, синтаксичні засоби в драматичному мовленні слід розглядати не як нейтральне тло для реалізації інтенції, а як активний механізм керування діалогічною взаємодією. Порядок слів, типи речень, еліптичні й парцельовані конструкції, синтаксичні повтори та інтерогативні структури формують ритм, напруження й напрям комунікації між персонажами. Саме через синтаксичну організацію реплік у драматичних творах стає можливим відтворення конфлікту, домінування, ухилення або маніпулювання, що робить синтаксис ключовим рівнем лінгвопрагматичного аналізу іспаномовного драматичного діалогу.

1.6. Реакція адресата як прагматичний результат мовленнєвої взаємодії

У прагматичній теорії мовлення реакція адресата розглядається як завершальний етап мовленнєвого акту, що безпосередньо пов'язаний із реалізацією перлокутивного ефекту. Згідно з класичною концепцією мовленнєвих актів, мовлення включає не лише формування інтенції мовця та її реалізацію через ілокутивний акт, а й результативний вплив висловлення на адресата. Саме реакція адресата дозволяє оцінити успішність або неуспішність мовленнєвої дії, оскільки перлокутивний ефект відображає зміни у поведінці, емоційному стані чи когнітивній позиції співрозмовника [Austin 1962, с. 50; Barron et al. 2017, с. 17].

Реакція адресата залежить не лише від формальної організації висловлення, але й від контексту його використання, соціальних ролей комунікантів, їхніх взаємин та комунікативних очікувань. У межах інтеракційної прагматики мовленнєвий акт вважається успішним тоді, коли адресат інтерпретує інтенцію мовця відповідно до комунікативної ситуації та демонструє поведінкову або вербальну відповідь, що підтверджує досягнення прагматичної мети [Kádár, Naugh 2013, с. 25]. У сучасній українській лінгвістиці реакція

адресата також розглядається як показник результативності мовленнєвої дії, що дозволяє оцінити прагматичну ефективність висловлення [Селіванова 2008, с. 14].

Перлокутивний ефект може бути як очікуваним, тобто таким, що відповідає інтенції мовця, так і неочікуваним, коли реакція адресата не збігається з прогнозованим результатом мовленнєвої взаємодії. У другому випадку виникає прагматична невідповідність між наміром адресанта та інтерпретацією адресата, що може призводити до комунікативної девіації або конфлікту [Austin 1962, с. 84; Kádár Naugh 2013, с. 14]. Така ситуація засвідчує, що успішність мовленнєвого акту визначається не лише його ілокутивною силою, а й характером перлокутивної реалізації в конкретному контексті [Austin 1962, с. 98; Barron et al. 2017, с. 50].

Водночас реакцію адресата не можна розглядати як механічну відповідь на стимул. У межах інтеракційної та когнітивно орієнтованої прагматики вона трактується як результат інтерпретаційної діяльності, у процесі якої адресат співвідносить інтенцію мовця з контекстом взаємодії, власними очікуваннями та соціальною позицією. Саме тому реакція може включати переінтерпретацію або свідоме переосмислення попередньої репліки, що безпосередньо впливає на подальший розвиток діалогу [Kádár, Naugh 2013, с. 30; Locher et al. 2023, с. 49].

Одним із найочевидніших проявів перлокутивного ефекту є вербальна реакція адресата, яка може підтверджувати, заперечувати або змінювати прагматичне прочитання попередньої репліки. У драматичному діалозі вербальні відповіді часто демонструють прийняття або відхилення інтенції мовця. Наприклад, репліка одного персонажа «Te pido que me ayudes» може викликати відповідь «Está bien, te ayudaré», що свідчить про прийняття вимоги мовця. Натомість відповідь «No quiero hacerlo» відображає опір або конфліктну реакцію, яка змінює подальший розвиток комунікативної взаємодії. Подібні реакції демонструють, що перлокутивний ефект мовлення безпосередньо впливає на структуру діалогу та динаміку міжособистісних відносин [Dyner 2018, с. 132; Culpeper 2011, с. 199].

Поряд із вербальною відповіддю важливим типом реакції адресата є мовчання, яке у прагматичному вимірі розглядається як значущий комунікативний сигнал. Мовчання може виконувати функцію згоди, протесту, ухилення або психологічного тиску залежно від контексту взаємодії [Jaworski 1993, с. 54]. У драматичному мовленні мовчання часто репрезентується через ремарки або синтаксичні засоби, наприклад: «—¿Vas a decir la verdad? — (Silencio)» або «—Te estoy hablando... — (Pausa)». Такі ситуації демонструють, що відсутність вербальної реакції може мати не менш виразний перлокутивний ефект, ніж словесна відповідь, оскільки така реакція активізує інтерпретаційну діяльність співрозмовника і створює додаткову комунікативну напругу [Kurzon 1995, с. 30; Kurzon 1998, с. 24].

Окремий різновид реакції адресата становить відповідь, яка демонструє згоду чи прийняття або кооперативна відповідь, що свідчить про узгодження комунікативних намірів співрозмовників. У драматичному мовленні прийняття може реалізовуватися через підтвердження, згоду або підтримку інтенції мовця. Наприклад, висловлення «Tenemos que irnos ahora» може викликати реакцію «Tienes razón, vamos», яка демонструє прагматичне узгодження позиції персонажів і сприяє розвитку спільної комунікативної стратегії. Подібні реакції відіграють важливу роль у формуванні кооперативної взаємодії та підтриманні комунікативної рівноваги діалогу [Clark 1996, с. 35].

Ще одним типом реакції адресата є опір або конфронтаційна відповідь, яка виникає у ситуаціях комунікативного конфлікту або порушення міжособистісної рівноваги. У драматичному діалозі опір може проявлятися через заперечення, іронію або зміну теми розмови. Наприклад, директивна репліка «Debes obedecer» може викликати відповідь «¿Y quién eres tú para decirme eso?», що демонструє прагматичне неприйняття інтенції мовця та переорієнтацію комунікативної ситуації. Подібні реакції є важливими для аналізу стратегій взаємодії персонажів, оскільки вони відображають боротьбу за комунікативне домінування та соціальну позицію [Bousfield 2008, с. 93].

У драматичному діалозі характер реакції адресата нерідко виступає індикатором перерозподілу комунікативної влади між персонажами. Опір, іронічна відповідь, зміна теми або демонстративне ігнорування інтенції можуть сигналізувати про перехоплення ініціативи чи зміну ієрархії взаємодії. У цьому випадку реакція стає не лише результатом мовленнєвої дії, а й механізмом регуляції міжособистісних позицій у діалозі [Bousfield 2008, с.96; Culpeper 2011, с. 227].

У прагматиці драматичного тексту особливого значення набуває той факт, що реакція адресата зафіксована в тексті і може бути безпосередньо проаналізована. На відміну від природної розмови, де дослідник має реконструювати перлокутивний ефект, у драмі реакції персонажів репрезентовані експліцитно або імпліцитно через репліки і ремарки, що підтверджується дослідженнями драматичного тексту як різновиду художнього мовлення [Струк 2021, с. 30].

Водночас драматичний текст характеризується подвійною адресованістю, оскільки мовленнєва взаємодія персонажів орієнтована не лише на внутрішньотекстового адресата, а й на зовнішнього реципієнта — читача або глядача. Реакції персонажів виконують функцію інтерпретаційних підказок для аудиторії, сприяючи розкриттю конфлікту та емоційної напруги драматичного твору. Таким чином, перлокутивний ефект у драмі може проявлятися як на рівні взаємодії персонажів, так і на рівні рецепції тексту глядачем або читачем [Herman 2018, с. 16; Locher et al. 2023, с. 29].

Отже, реакція адресата є ключовим прагматичним результатом мовленнєвої взаємодії, який дозволяє оцінити ефективність комунікативної дії мовця. Вербальні відповіді, мовчання, опір або прийняття інтенції формують структуру драматичного діалогу та визначають розвиток конфлікту між персонажами. Аналіз реакції адресата у драматичному тексті дає змогу простежити реалізацію перлокутивного ефекту та встановити взаємозв'язок між інтенцією мовця, мовленнєвим актом і результатом комунікації, що становить важливу складову лінгвопрагматичного дослідження іспаномовної драматургії.

Висновки до першого розділу

У першому розділі було сформовано теоретичну основу лінгвопрагматичного аналізу художнього тексту з фокусом на іспаномовну драматургію. Вихідним положенням стало трактування мови як інструмента комунікативної дії, що реалізується в конкретній ситуації взаємодії, та спрямована на досягнення певного прагматичного результату. Такий підхід дозволив розглядати висловлення не як ізольовану семантичну одиницю, а як мовленнєвий акт, співвіднесений з інтенцією мовця, контекстом і потенційною реакцією адресата.

У підпунктах 1.1. - 1.2. було уточнено межі лінгвопрагматики як напряму сучасної лінгвістики та обґрунтовано її продуктивність для аналізу текстів, у яких істотну роль відіграють імпліцитний зміст, підтекст і вплив реципієнта. Значення висловлення визначено як результат взаємодії мовної форми й комунікативних умов, а також передбачає активну інтерпретаційну діяльність адресата. У цьому контексті художній текст окреслено як комунікативну конструкцію, організовану відповідно до інтенції автора й зорієнтовану на керування процесом інтерпретації за допомогою мовних механізмів.

У підпункті 1.3. драматичний текст визначено як особливий різновид художнього тексту, у якому смислотворення реалізується передусім через діалогічну взаємодію персонажів. Репліку охарактеризовано як базову мовленнєву одиницю, що функціонує як комунікативна дія з певною ілокутивною силою. Водночас підкреслено, що прагматичне значення висловлення розкривається лише в межах діалогічної послідовності, де мовленнєві ходи співвідносяться між собою та формують цілісну модель взаємодії. Особливу увагу приділено ремаркам як елементам контекстуалізації, які задають параметри інтерпретації (емоційний стан, невербальні дії, умови комунікації) і впливають на відновлення прагматичного змісту висловлень.

У підпункті 1.4. центральною аналітичною категорією визначено прагматичну інтенцію як реконструйовану комунікативну мету мовця. Іntenцію співвіднесено з ілокутивним типом мовленнєвого акту та прогнозованим

перлокутивним ефектом. Теорію мовленнєвих актів використано як концептуальну рамку для опису дій, що реалізуються в мовленні персонажів (асертиви, директиви, комісиви, експресиви, декларативи), а також умов їх успішності. Окремо до інструментарію аналізу включено імпліцитні механізми смислотворення — імплікатури та пресупозиції, як засоби непрямой реалізації інтенції, що є типовими для драматичного діалогу.

У підпункті 1.5. було систематизовано мовні ресурси реалізації прагматичних інтенцій на лексичному, граматичному та синтаксичному рівнях. Лексичний рівень пов'язано з оцінністю, емоційністю, модальністю, апелятивністю та дискурсивними маркерами, що регулюють тональність репліки, ступінь конфліктності та характер міжособистісних відносин. Граматичний рівень описано через категорії способу, модальності, умовності та часової перспективи, які кодують зобов'язання, дистанціювання, гіпотетичність або категоричність мовленнєвої дії. Синтаксичний рівень визначено як механізм організації інформаційної структури й динаміки діалогу: порядок слів, інверсія, інтерогативні та риторичні конструкції, окличні речення, еліпсис, парцеляція та повтори формують стратегічні акценти, маркують напруження, звинувачення, тиск або ухилення. У сукупності ці рівні утворюють багаторівневу модель аналізу, що дозволяє співвідносити інтенцію персонажа з конкретними мовними засобами її реалізації.

Підпункт 1.6. завершив теоретичний блок введенням реакції адресата як показника перлокутивного результату. Перлокутивний ефект визначено як зміну в поведінковій, емоційній або когнітивній позиції адресата, яка може відповідати або не відповідати прогнозованому результату мовленнєвої дії. Така невідповідність створює умови для комунікативної напруги, конфлікту або зсуву інтерпретації, що особливо релевантно для драматичного діалогу. Реакцію адресата охарактеризовано як результат інтерпретаційної діяльності, з урахуванням контексту, соціальних ролей і попереднього перебігу взаємодії. Типологізовано форми реагування (вербальна відповідь, мовчання, опір, прийняття) та окреслено їхню функцію в структурі драматичного тексту.

Додатково враховано можливість перерозподілу комунікативної влади, що проявляється через характер реакції, а також згадано про подвійного адресата драматичного мовлення: внутрішнього і зовнішнього.

Таким чином, розділ 1 сформував цілісну теоретико-аналітичну рамку дослідження, у межах якої драматичний діалог розглядається як простір реалізації інтенцій, мовленнєвих дій і перлокутивних результатів. Обґрунтовано взаємозв'язок між інтенцією, ілокутивною силою, мовними засобами різних рівнів і реакцією адресата як показником комунікативної ефективності. Це забезпечує перехід від загальнотеоретичного опису до аналізу конкретного корпусу драматичних текстів.

Перехід до розділу 2 полягає у конкретизації об'єкта й матеріалу дослідження.

Розділ 2 буде спрямований на визначення тих комунікативних і мовних параметрів драматургії Лорки, які є релевантними для подальшого лінгвопрагматичного аналізу, а також у цьому розділі буде створено схему подальшого аналізу драматичних текстів для розділу 3.

РОЗДІЛ 2. ДРАМАТИЧНІ ТЕКСТИ ФЕДЕРІКО ГАРСІЯ ЛОРКИ ЯК МАТЕРІАЛ ЛІНГВОПРАГМАТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Драматургія Федеріко Гарсія Лорки в лінгвістичному аспекті

Федеріко Гарсія Лорка посідає центральне місце в іспанській літературі ХХ століття не лише як поет і представник покоління 1927 року, а й як автор п'єс. Його драматичні тексти створювалися у 1920-1930-их роках і демонструють орієнтацію на діалог як основний механізм розгортання сценічної взаємодії. Для лінгвістичного аналізу принциповим є те, що в цих п'єсах відсутній розгорнутий авторський наратив у традиційному розумінні: розвиток подій відбувається через репліки та ремарки, тобто через безпосередньо представлені мовленнєві акти. Саме ця особливість дозволяє розглядати драматургію Лорки як релевантний матеріал для лінгвопрагматичного дослідження [Gibson 1989; Edwards 2003].

З позиції теорії мовленнєвих актів драматичний текст становить модель комунікативної взаємодії, у якій висловлення функціонують як дії, спрямовані на досягнення певного ефекту [Austin 1962; Searle 1969]. У п'єсах Лорки директивні, експресивні, асертивні та комісивні акти не лише відображають психологічний стан персонажів, а й конструюють соціальну динаміку сцени. Наприклад, у «La casa de Bernarda Alba» (1936) систематичне використання імперативних форм і деонтичних конструкцій («calla», «haу que», «debes») в репліках Бернарди може бути інтерпретоване як реалізація директивного контролю та легітимізація влади. У «Yerma» (1934), навпаки, частотність інтерогативних конструкцій і модальних форм сумніву («¿Por qué?», «quizá», «tal vez») корелює з прагматичною позицією персонажа, що перебуває в стані когнітивної та емоційної напруги. У «Bodas de sangre» (1933) діалог часто будується на коротких, еліптичних репліках, які посилюють імпліцитність і створюють умови для інтерпретаційного зсуву [Levinson 1983; Mey 2001].

У цьому дослідженні корпус становлять чотири п'єси Федеріко Гарсія Лорки мовою оригіналу: «Bodas de sangre» (1933), «Yerma» (1934), «La casa de Bernarda Alba» (1936) та «Mariana Pineda» (1927). Аналіз здійснюється на основі академічних іспаномовних видань, що забезпечує збереження авторської мовної

форми. Мінімальною одиницею мовленнєвої реалізації в драматичному тексті є репліка як окремий ілокутивний акт. Водночас безпосередньою одиницею аналізу в роботі виступає діалогічний фрагмент (послідовність взаємопов'язаних мовленнєвих ходів). Відбір матеріалу для поглибленого аналізу в розділі 3 здійснюється за принципом прагматичної насиченості: обираються фрагменти з високою частотністю вживання мовних ресурсів реалізації прагматичних інтенцій на різних рівнях, вираженою асиметрією ролей, наявністю ремарок або мовчання, що змінюють інтерпретаційні умови.

Лінгвістична релевантність драматургії Лорки зумовлена низкою комунікативних характеристик. По-перше, у його п'єсах спостерігається структурна асиметрія мовлення: одні персонажі ініціюють більшість мовленнєвих актів, інші переважно реагують. Така нерівномірність може бути інтерпретована в межах інтеракційної прагматики як показник розподілу комунікативної влади [Kádár, Naugh 2013]. По-друге, частотність коротких реплік і пауз, позначених ремаркою, створює умови для аналізу мовчання як значущого прагматичного сигналу [Jaworski 1993; Kurzon 2007].

Іспаномовна прагматична традиція підкреслює, що модальні та деонтичні конструкції є інструментами регуляції міжособистісних відносин [Haverkate 1994; Escandell Vidal 1993]. У драматургії Лорки ці конструкції виконують не лише граматичну, а й стратегічну функцію: через них кодується зобов'язання, заборона або дистанціювання. Аналіз таких форм у межах конкретних сцен дозволяє співвіднести мовну форму з прагматичною інтенцією персонажа та передбачуваним перлокутивним ефектом.

Додатковим аргументом на користь вибору цього корпусу є наявність ремарок як текстових маркерів контекстуалізації. Вони фіксують тон, невербальні дії та емоційний стан, що, відповідно до прагматичної теорії контексту, є необхідними для коректної реконструкції ілокутивної сили [Levinson 1983; Mey 2001]. У п'єсах Лорки ремарки не лише супроводжують репліки, а й уточнюють умови їх інтерпретації, що робить можливим системний аналіз взаємозв'язку між мовною формою та комунікативним результатом.

Таким чином, драматургія Федеріко Гарсія Лорки в лінгвістичному аспекті постає як репрезентативний корпус для дослідження взаємодії інтенції, мовленнєвого акту та реакції адресата. Діалогічна організація тексту, структурна асиметрія ролей, частотність директивних і експресивних актів, фіксованість реакцій і наявність ремарок створюють сприятливі умови для конкретизації теоретичних положень розділу 1. Саме ці параметри визначають придатність обраних п'єс для подальшого системного лінгвопрагматичного аналізу.

2.2. Одиниці та схема лінгвопрагматичного аналізу драматичних текстів Ф. Г. Лорки

У межах цього дослідження лінгвопрагматичний аналіз драматичних текстів Федеріко Гарсія Лорки здійснюватиметься за такою послідовною моделлю: 1) діалогічний фрагмент; 2) ініціюючий хід (репліка); 3) інтенція та тип мовленнєвого акту; 4) очікувана реакція; 5) реальна реакція; 6) нова ілокутивна сила відповіді; 7) результат локальної взаємодії. Така схема дає змогу розглядати драматичне мовлення не як сукупність ізольованих реплік, а як процес послідовного розгортання взаємодії, у якому кожен мовленнєвий хід одночасно є і реакцією на попередній, і потенційним стимулом для наступного.

Першою одиницею аналізу в роботі виступає діалогічний фрагмент, тобто мінімальний завершений відрізок взаємодії, що містить щонайменше ініціюючий хід (репліку) і реакцію на нього, а за потреби подальше розгортання обміну репліками. Саме такий фрагмент, а не окрема репліка, є релевантним для прагматичного аналізу, оскільки значення висловлення в драматичному тексті формується лише в його зв'язку з відповіддю: переосмисленням, згодою, запереченням або порушенням очікуваної послідовності взаємодії. До складу такого фрагмента, якщо це необхідно для інтерпретації, включаються не лише репліки персонажів, а й ремарки, адже вони містять вказівки на паузи, невербальну дію, інтонацію, темп мовлення чи емоційний стан. Це особливо важливо для тих сцен, де саме ремарка змінює або уточнює прагматичний статус висловлення. Наприклад, без авторської вказівки по типу (*Ansiosamente*), (*Con*

pasión), (Aterrada), (Pausa), (Sollozando), інтерпретація репліки була б неповною або потенційно хибною.

Другим етапом є виокремлення ініціюючого ходу, тобто репліки, яка запускає локальну комунікативну ситуацію. У межах цього етапу визначається інтенція мовця, тип мовленнєвого акту та характер його реалізації. Аналіз фіксуватиме, чи маємо справу з директивним, асертивним, експресивним або комісивним актом, а також чи є цей акт прямим або непрямим. Особливу увагу буде приділено тим випадкам, коли поверхнева форма висловлення не збігається з його прагматичною функцією, тобто коли питання, твердження чи емоційна репліка фактично реалізують спонування, заборону, докір або непрямий вплив [Austin 1962; Searle 1969; Grice 1975]. Якщо ініціальний хід супроводжується ремаркою, вона розглядатиметься як частина цього ходу, а не як зовнішній додаток до нього. Відповідно, інтенція встановлюватиметься не лише за словесною формою репліки, а за сукупністю вербального компоненту й ремарки.

Третій етап передбачає встановлення очікуваної реакції, тобто тієї відповіді, яка комунікативно прогнозується з огляду на інтенцію ініціюючого ходу (репліки). У межах драматичного діалогу важливим є не лише те, що персонаж висловлює, а й те, яку відповідь це висловлення структурно передбачає. Саме тому в аналізі враховуватиметься, який тип реакції очікується: відповідь на запитання, згода або відмова у відповідь на запитання, згода або відмова у відповідь на директиву, підтвердження або заперечення щодо оцінки, зчитування натяку [Schegloff 2007].

Четвертим етапом є опис реальної реакції адресата. Тут встановлюватиметься, чи збігається фактична відповідь із передбачуваною, чи, навпаки, відхиляється від неї. Реальна реакція може бути прямою, непрямю, ухильною, іронічною, частковою або взагалі реалізуватися у формі мовчання чи паузи. У практичному аналізі реакція не трактуватиметься як пасивний наслідок попередньої репліки. Вона розглядатиметься як повноцінний мовленнєвий хід, що має власну функцію у взаємодії та змінює подальшу прагматичну конфігурацію діалогу. Якщо реакція виражена несловесно або напівсловесно,

зокрема через паузу, жест, рух чи ремарково позначений емоційний стан, вона також фіксуватиметься як релевантний компонент відповіді. У такому разі аналіз описуватиме не лише те, що персонаж сказав, а й те, як ремарка модифікує силу й напрям цієї відповіді.

Саме тому наступним етапом аналізу є встановлення нової ілокутивної сили відповіді. Відповідь персонажа не лише засвідчує те, як було інтерпретовано попереднє висловлення, а й сама стає новою комунікативною дією. Вона може підтримувати попередню прагматичну рамку, порушувати її, переосмислювати вихідний хід, зчитувати його буквально або, навпаки, посилювати прихований зміст. У тих випадках, коли адресат ігнорує імплікатуру, змінює очікуваний формат реагування або замінює передбачувану відповідь іншим типом репліки, виникає прагматичний зсув, який і становить один із головних об'єктів подальшого аналізу [Levinson 1983; Thomas 1995].

Останнім етапом є визначення результату локальної взаємодії. На цьому рівні аналізуватиметься, чи відбулося прагматичне узгодження між ініціюючим ходом (реплікою) і реакцією, чи, навпаки, у фрагменті зафіксовано порушення очікуваної моделі взаємодії. Йдеться про такі можливі результати, як збіг інтенції та реакції, часткова реалізація інтенції, комунікативний збій, буквальна інтерпретація непрямого акту, іронічне переосмислення, ескалація напруги, блокування або переорієнтація діалогу. Саме цей рівень дозволяє перейти від опису окремих реплік до аналізу інтеракції як цілісного процесу.

Таким чином, цей підпункт виконує підготовчу функцію щодо розділу 3: він визначає одиницю аналізу, послідовність кроків аналізу і принцип опису прагматично значущих діалогічних фрагментів. Така модель дозволяє узгодити теоретичні положення розділу 1 з аналізом конкретного матеріалу п'єс Федеріко Гарсія Лорки та забезпечує чітку й послідовну процедуру подальшого дослідження.

Висновки до другого розділу

У другому розділі було окреслено специфіку драматургії Федеріко Гарсія Лорки як об'єкта лінгвопрагматичного аналізу та визначено основні етапи аналізу мовленнєвої взаємодії в його п'єсах. Розгляд драматичного тексту як форми безпосередньо представленої комунікації дозволив встановити, що значення висловлення формується не ізольовано, а в межах послідовності взаємопов'язаних мовленнєвих ходів.

Аналіз комунікативної організації драматичного мовлення показав, що діалог у п'єсах Лорки функціонує як структурована система чергування реплік, у якій кожен мовленнєвий хід визначається попереднім і водночас орієнтований на реакцію адресата. Особливого значення набувають такі параметри, як рольова асиметрія, конфліктна напруга та використання ремарок і пауз як складових елементів взаємодії. Саме вони формують умови інтерпретації висловлень і впливають на перебіг комунікативного процесу.

У межах розділу було визначено підхід до аналізу мовного матеріалу, який передбачає розгляд діалогічного фрагмента як основної одиниці дослідження. Такий підхід дає змогу врахувати не лише інтенцію мовця, а й спосіб її сприйняття, переосмислення або трансформації в межах взаємодії. Послідовне співвіднесення ініціюючого ходу, очікуваної та реальної реакції, а також подальшого розвитку комунікативної ситуації створює можливість для системного опису прагматично значущих явищ у драматичному тексті.

Таким чином, у другому розділі було сформовано методологічну основу подальшого дослідження. Визначені параметри комунікативної організації та окреслена схема аналізу забезпечують перехід до розділу 3, у якому буде здійснено детальний розгляд конкретних діалогічних фрагментів із п'єс Федеріко Гарсія Лорки з метою виявлення закономірностей реалізації прагматичних інтенцій у мовленні персонажів.

РОЗДІЛ 3. ЛІНГВОПРАГМАТИЧНИЙ АНАЛІЗ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ (НА МАТЕРІАЛІ ДРАМАТИЧНИХ П'ЄС ФЕДЕРІКО ГАРСІЯ ЛОРКИ)

3.1. Лінгвопрагматичний аналіз мовлення персонажів у п'єсі «La casa de Bernarda Alba»

П'єса «La casa de Bernarda Alba» становить показовий матеріал для лінгвопрагматичного аналізу завдяки виразній діалогічній організації та чітко окресленій ієрархії мовленнєвих ролей. Напружений характер взаємодії між персонажами створює умови для дослідження реалізації прагматичних інтенцій, варіювання ілюктивної сили висловлень та особливостей інтерпретації мовленнєвих актів у конфліктному комунікативному середовищі.

Приклад 1.

1. Діалогічний фрагмент

«Amelia: ... Llevas desabrochados los cordones de un zapato.

Magdalena: ¡Qué más da!

Amelia: ¡Te los vas a pisar y te vas a caer!

Magdalena: ¡Una menos!» [García Lorca 2005, с. 54]

Фрагмент складається з чотирьох реплік і являє собою завершену мікровзаємодію, у межах якої реалізуються ініціація, реакція, прагматичне посилення та фінальне іронічне завершення.

2. Ініціюючий хід (репліка)

«Llevas desabrochados los cordones de un zapato» [García Lorca 2005, с. 54].

Формально це асертив (констатація факту), однак у прагматичному плані — це непрямий директив, спрямований на спонукання адресата до дії.

3. Іntenція та тип мовленнєвого акту

Іntenція мовця полягає у спонуканні адресата до дії без прямого наказу. Має місце розбіжність між локутивним рівнем (повідомлення факту) та ілюктивним рівнем (спонукання). Іntenція реалізується через імплікатуру, яка має бути відновлена адресатом.

На лексичному рівні — без релевантних особливостей. Використано нейтральну описову лексику, без експресивних маркерів.

На граматичному рівні форма теперішнього часу *Presente de Indicativo* (*llevas*) маскує директивну інтенцію: імператив відсутній.

На синтаксичному рівні — без релевантних особливостей. Використано просте розповідне речення, у якому директивність виражена імпліцитно.

4. Очікувана реакція

Очікується кооперативна реакція: прийняття імплікатури та виконання дії або її вербальне підтвердження. Передбачається збіг ілокутивної інтенції та перлокутивного ефекту.

5. Реальна реакція

«*¡Qué más da!*» [García Lorca 2005, с. 54]

Реакція є експресивною, ухильною та некооперативною. Адресат ігнорує імплікатуру й знецінює ситуацію, що призводить до порушення очікуваної структури *adjacency pair*.

На лексичному рівні використано формулу байдужості.

На граматичному рівні — без релевантних особливостей.

На синтаксичному рівні — коротке окличне речення, що блокує розвиток взаємодії.

6. Нова ілокутивна сила відповіді

Відповідь набуває функції відмови від прийняття директиву, що змушує мовця перейти до експліцитного впливу: «*¡Te los vas a pisar y te vas a caer!*» [García Lorca 2005, с. 54]

Формально це асертив, а прагматично — попередження, директив із превентивною функцією.

На лексичному рівні актуалізується лексема з негативною семантикою (*caer*), що підсилює перлокутивний ефект.

На граматичному рівні конструкція *vas a + infinitivo* виражає майбутній результат і набуває модального (попереджувального) значення.

На синтаксичному рівні реалізується окличне речення з паралельною структурою (*Te los vas a pisar y te vas a caer*), що інтенсифікує вплив.

7. Результат локальної взаємодії

«*¡Una menos!*» [García Lorca 2005, с. 54]

Фінальна репліка є еліптичною та іронічною. Вона порушує кооперативну модель взаємодії та переосмислює ситуацію.

На лексичному рівні редукована форма (*una menos*) імпліцитно відсилає до смерті.

На граматичному рівні — без релевантних особливостей.

На синтаксичному рівні еліпсис (відсутній предикат) і окличне речення підсилюють імпліцитність.

Результатом є прагматичний збій: перлокутивний ефект не досягається, взаємодія завершується іронічною ескалацією.

Фрагмент демонструє невдачу непрямого мовленнєвого акту: імплікатура не відновлюється адресатом, що призводить до розриву між інтенцією мовця та реакцією.

Приклад 2.

1. Діалогічний фрагмент

«*Bernarda: ... (A la Criada.) Tú empieza a blanquear el patio. (A la Poncia.) Y tú ve guardando en el arca grande toda la ropa del muerto.*

La Poncia: Algunas cosas las podríamos dar...

Bernarda: Nada. ¡Ni un botón! ¡Ni el pañuelo con que le hemos tapado la cara!»

[García Lorca 2005, с. 130]

Фрагмент із домінантним директивним центром і спробою його пом'якшення з боку адресата.

2. Ініціюючий хід (репліка)

Серія директивів Бернарди: «*Tú empieza ... Y tú ve ...*» [García Lorca 2005, с. 130]

3. Інтенція та тип мовленнєвого акту

Інтенція мовця полягає у прямому спонуканні до дії. Реалізуються директивні мовленнєві акти у формі наказу.

На лексичному рівні використано переважно нейтральну лексику без експресивних маркерів, однак лексема *muerto* має високий афективний потенціал і впливає на прагматичне сприйняття висловлення, адже вона пов'язана з темою смерті.

На граматичному рівні реалізуються імперативні конструкції (*empieza, ve guardando*) з експліцитним указанням (*tú*), що підсилює категоричність.

На синтаксичному рівні — послідовність простих речень, організованих як серія наказів.

4. Очікувана реакція

Очікується беззаперечне виконання інструкцій без обговорення.

5. Реальна реакція

«*Algunas cosas las podríamos dar...*» [García Lorca 2005, с. 130]

Це пом'якшена не повністю кооперативна реакція, що пропонує альтернативу.

На лексичному рівні — без релевантних особливостей. Нейтральна лексика без конфліктної маркованості.

На граматичному рівні використання умовного способу *Condicional Simple* (*podríamos*) сигналізує невпевненість, ввічливість і прагнення пом'якшити висловлення.

На синтаксичному рівні спостерігається розгорнуте висловлення з непрямым порядком слів і еліпсисом (три крапки), що вказує на обережність і незавершеність думки.

6. Нова ілокутивна сила відповіді

Бернарда різко відновлює директивну домінанту: «*Nada. ¡Ni un botón! ¡Ni el pañuelo con que le hemos tapado la cara!*» [García Lorca 2005, с. 130]

На лексичному рівні актуалізуються засоби категоричного заперечення (*nada, ni*), що підсилюють інтенцію заборони. Лексема *nada* є заперечним займенником із семантикою тотального заперечення.

На граматичному рівні — без релевантних особливостей.

На синтаксичному рівні — еліптичні окличні речення, паралельні синтаксичні конструкції з повтором сполучника (*ni*). Це інтенсифікує заперечення й підсилює категоричність висловлення.

7. Результат локальної взаємодії

Альтернативна пропозиція не приймається. Відбувається повне придушення ініціативи адресата й утвердження комунікативної влади мовця.

Приклад 3.

1. Діалогічний фрагмент

«Angustias: Madre, déjeme usted salir.

Bernarda: ¿Salir? Después que te hayas quitado esos polvos de la cara. ¡Suavona! ¡Yeyo! ¡Espejo de tus tías! ... ¡Ahora vete!» [García Lorca 2005, с. 93]

Фрагмент містить ініціюючий хід у формі прохання та жорстку, конфліктну реакцію, що супроводжується ескалацією.

2. Ініціюючий хід (репліка)

«Madre, déjeme usted salir» [García Lorca 2005, с. 93]

3. Іntenція та тип мовленнєвого акту

Іntenція мовця полягає у спонуканні до дії через прохання. Реалізується директивний мовленнєвий акт у пом'якшеній формі.

На лексичному рівні використано звертання *madre*, що позначає сімейну роль адресата.

На граматичному рівні реалізується імператив (*déjeme*) у поєднанні з формою звертання на *usted*, що маркує соціальну дистанцію та виражає підпорядкування, водночас пом'якшуючи директивну інтенцію.

На синтаксичному рівні — без релевантних особливостей.

4. Очікувана реакція

Очікується надання дозволу або нейтрально сформульована відмова.

5. Реальна реакція

Реальна реакція є агресивною та оцінною, супроводжується приниженням адресата.

На лексичному рівні використовується інвективна лексика (*suavona, yeu*), яка виконує функцію соціального приниження, а також нейтральна лексика (*espejo de tus tías*), яка в даному контексті набуває негативної конотації та виконує функцію негативної оцінки. Дана лексика не є лайкою або прокльонами, але належить до експресивно заниженої лексики.

На граматичному рівні спостерігається перехід до імперативу (*vete*), що відновлює жорсткий директив. Водночас простежується зміна комунікативної дистанції: Бернарда звертається до доньки на *tú*, що підкреслює асиметрію влади.

На синтаксичному рівні застосовуються неповні окличні речення, які інтенсифікують експресивність висловлення, а також риторичне запитання (*¿Salir?*), яке не передбачає відповіді, але виконує функцію вираження осуду.

6. Нова ілокутивна сила відповіді

Відповідь трансформується у поєднання директиву та експресиву, спрямованого на контроль поведінки адресата й одночасне його приниження.

7. Результат локальної взаємодії

Прохання не задовольняється. Відбувається ескалація конфлікту та утвердження ієрархічної дистанції між учасниками комунікації.

Приклад 4.

1. Діалогічний фрагмент

«Bernarda: (A la Criada.) ¡Silencio!

Criada: (Llorando) ¡Bernarda!

Bernarda: Menos gritos y más obras. Debías haber procurado que todo esto estuviera más limpio para recibir al duelo. Vete. No es éste tu lugar. (La Criada se va sollozando)» [García Lorca 2005, с. 194]

Фрагмент містить ініціюючий директив і реакцію, що поєднує вербальний та невербальний компоненти.

2. Ініціюючий хід (репліка)

«¡Silencio!» [García Lorca 2005, с. 194].

3. Іntenція та тип мовленнєвого акту

Інтенція мовця полягає у негайному припиненні мовлення. Реалізується прямий директив.

На лексичному рівні використано іменник (*silencio*), що функціонує як засіб наказу.

На граматичному рівні імператив відсутній, однак директивна інтенція виражена імпліцитно.

На синтаксичному рівні реалізується еліптичне окличне речення, що підсилює категоричність висловлення.

4. Очікувана реакція

Очікується підпорядкування та негайне припинення мовлення.

5. Реальна реакція

«¡Bernarda!» [García Lorca 2005, с. 194]

Це експресивна реакція, що супроводжується ремаркою (*llorando*), яка вказує на емоційний стан адресата.

На лексичному рівні вжито апелятив. Ремарка (*llorando*) виражає емоційний стан мовця, репрезентуючи його через дію (*llorar*), без прямої номінації конкретної емоції. В даному випадку (*llorando*) належить до емоційно забарвленої лексики.

На граматичному рівні — без релевантних особливостей.

На синтаксичному рівні — коротке окличне речення, що складається лише зі звертання і виконує функцію емоційної реакції.

6. Нова ілокутивна сила відповіді

Бернарда переходить до серії директивів і оцінних висловлень.

На лексичному рівні наявні лексеми з високим афективним потенціалом (*gritos, duelo*). Вони репрезентують стани та дії, пов'язані з інтенсивними емоціями.

На граматичному рівні реалізуються різні засоби директивності: імператив (*vete*) та деонтичний модальний предикат *deber* («*Debías haber procurado...*» [García Lorca 2005, с. 194]). «*Debías haber procurado...*» виражає нездійснений обов'язок у минулому. Вживання Pretérito Imperfecto de Indicativo (*debías*) надає

висловленню значення ретроспективної оцінки та пом'якшеного докору, знижуючи категоричність висловлення і виконуючи прагматичну функцію непрямой критики. Також у цій репліці вжито субхунтив (*estuviera*), що передає нереалізованість та бажаність.

На синтаксичному рівні поєднуються короткі, синтаксично прості і парцельовані конструкції, що створюють категоричність, динамічність та авторитарний тон мовлення. Тут ми маємо еліптичне речення з відсутнім дієслівним предикатом, що виконує імперативну функцію без формального наказу («*Menos gritos y más obras*»); складнопідрядне речення; просте односкладне імперативне речення («*Vete*»); просте двоскладне речення з інверсією («*No es éste tu lugar*»), де інверсія підсилює категоричність висловлення. Речення «*Vete. No es éste tu lugar*» [García Lorca 2005, с. 194] формують парцельовану структуру, що підсилює категоричність і директивний характер мовлення.

7. Результат локальної взаємодії

Відбувається підпорядкування адресата під тиском мовця. Взаємодія завершується невербальною реакцією зазначеною в ремарці («*La Criada se va sollozando*») [García Lorca 2005, с. 194]. Ремарка експліцитно виражає емоційний стан мовця через дію (*sollozar*), не називаючи емоцію безпосередньо. В даному випадку *sollozar* належить до емоційно забарвленої лексики. Така реакція підтверджує асиметрію комунікативних ролей.

Приклад 5.

1. Діалогічний фрагмент

«*Criada: ¡Si te viera Bernarda...!*

La Poncia: ¡Quisiera que ahora, que no come ella, que todas nos muriéramos de hambre! ¡Mandona! ¡Dominanta! ...» [García Lorca 2005, с. 81]

Діалогічний фрагмент являє собою коротку взаємодію, у якій попередження не призводить до очікуваної реакції та переходить у конфлікт.

2. Ініціюючий хід (репліка)

«*¡Si te viera Bernarda...!*» [García Lorca 2005, с. 81]

3. Іntenція та тип мовленнєвого акту

Формально — це умовна конструкція; прагматично — це непряме попередження, спрямоване на корекцію поведінки адресата.

На лексичному рівні — без релевантних особливостей. Використано нейтральну лексику.

На граматичному рівні реалізовано умовну конструкцію з Imperfecto de Subjuntivo (*viera*), що виражає гіпотетичність ситуації.

На синтаксичному рівні — еліптична конструкція (незавершене речення з трьома крапками), у якій наслідок не вербалізується, але легко відновлюється з контексту.

4. Очікувана реакція

Очікується кооперативна реакція у вигляді зміни поведінки або її виправдання.

5. Реальна реакція

Реальна реакція є експресивною та конфліктною, що свідчить про ігнорування попередження.

На лексичному рівні використано інвективну лексику (*mandona, dominante*), яка виражає негативну оцінку. Додатково вживаються слова з високим афективним потенціалом (*muriéramos, hambre*), що підсилюють експресивність висловлення та інтенсифікують негативний перлокутивний ефект.

На граматичному рівні використано Imperfecto de Subjuntivo (*quisiera, muriéramos*), що формально виражає гіпотетичність, але в прагматичному плані слугує засобом іронічного перебільшення.

На синтаксичному рівні вжито складнопідрядне речення з синтаксичним повтором сполучника *que*, що створює ефект нагнітання та інтенсифікує експресивність висловлення. Додатково застосовуються неповні еліптичні окличні речення («*¡Mandona! ¡Dominante!*» [García Lorca 2005, с. 81]), що утворюють послідовність експресивних висловлень і підсилюють емоційний вплив.

6. Нова ілокутивна сила відповіді

Відповідь переходить у експресив, спрямований на вираження емоційного протесту та заперечення авторитету.

7. Результат локальної взаємодії

Попередження не досягає перлокутивного ефекту: замість корекції поведінки відбувається ескалація конфлікту.

3.2. Лінгвопрагматичний аналіз мовлення персонажів у п'єсі «Yerma»

П'єса «Yerma» Федеріко Гарсія Лорки репрезентує інший тип комунікативної взаємодії порівняно з «La casa de Bernarda Alba», зосереджений не стільки на зовнішній ієрархії мовленнєвих ролей, скільки на внутрішньому конфлікті персонажів і конфлікті між індивідуальною інтенцією та соціальними нормами. Діалогічна організація твору характеризується поєднанням експресивних, директивних та асертивних актів, у яких формальна структура висловлення часто не збігається з його прагматичною функцією. Це створює умови для аналізу механізмів непрямого мовлення, інтенсифікації ілокутивної сили та виникнення прагматичних збоїв у процесі взаємодії.

Приклад 1.

1. Діалогічний фрагмент

«Yerma: Mi madre lloró porque no sentí separarme de ella. ¡Y era verdad! Nadie se casó con más alegría. Y sin embargo ...

Juan: Calla.

Yerma: Y sin embargo ...

Juan: Calla. ...» [García Lorca 20013, с. 31]

Фрагмент являє собою конфліктну взаємодію з повторюваним перериванням мовлення, у якій один з учасників прагне розгорнути висловлення, а інший систематично його блокує.

2. Ініціюючий хід (репліка)

«Mi madre lloró ...» [García Lorca 2013, с. 31].

3. Інтенція та тип мовленнєвого акту

Формально — асертив (повідомлення про минулі події), прагматично — експресив із тенденцією до розгортання аргументації та зізнання.

На лексичному рівні вжито лексему *alegría*, що прямо називає емоцію і в даному випадку належить до емоційно забарвленої лексики та *lloró*, що має високий афективний потенціал та виражає негативний емоційний стан через позначення відповідної дії без прямого називання емоції. Заперечний займенник *nadie* реалізує семантику тотального заперечення та виконує інтенсифікувальну функцію, підкреслюючи винятковість ситуації.

На граматичному рівні — без релевантних особливостей.

На синтаксичному рівні репліка складається з поєднання повних розповідних речень, окличного речення, що підсилює експресивність, та еліптичного висловлення з трьома крапками, що сигналізує незавершеність думки й орієнтацію на подальше продовження.

4. Очікувана реакція

Очікується кооперативна реакція у формі слухання, співпереживання та дозволу завершити висловлення.

5. Реальна реакція

«*Calla*» [García Lorca 2013, с. 31].

На лексичному рівні — без релевантних особливостей.

На граматичному рівні реалізується імператив, який маркує категоричність і асиметрію ролей.

На синтаксичному рівні це просте імперативне речення, що виконує функцію переривання мовлення співрозмовника.

Повтор ініціюючої частини «*Y sin embargo ...*» [García Lorca 2013, с. 31] свідчить про спробу мовця відновити комунікативний хід, проте відповідь «*Calla*» [García Lorca 2013, с. 31] знову її блокує.

6. Нова ілокутивна сила відповіді

Повторюваний директив «*Calla*» [García Lorca 2013, с. 31] набуває функції систематичного придушення мовлення.

На лексичному рівні — лексичний повтор. Повторюється та сама лексема (*callar*) в однаковій формі (*calla*).

На граматичному рівні імперативна форма зберігається без пом'якшення, що свідчить про жорстку комунікативну позицію.

На синтаксичному рівні ми маємо синтаксичний повтор, що створює ефект тиску та домінування.

7. Результат локальної взаємодії

Взаємодія характеризується прагматичним збоєм: інтенція мовця не реалізується через систематичне блокування висловлення. Директивна стратегія адресата призводить до припинення комунікації та утвердження асиметрії мовленнєвих ролей, де один учасник позбавляє іншого можливості завершити свою репліку.

Приклад 2.

1. Діалогічний фрагмент

«Yerma: (*Con curiosidad.*) ¿Y qué sientes?

María: *No sé. (Pausa.) Angustia.*

Yerma: *Angustia. ...*» [García Lorca 2013, с. 50]

Коротка взаємодія побудована як запит — відповідь — реакція, із поступовою актуалізацією емоційного стану.

2. Ініціюючий хід (репліка)

«¿Y qué sientes?» [García Lorca 2013, с. 50]

3. Іntenція та тип мовленнєвого акту

Формально — інтерогатив, прагматично — запит із елементом емпатичного залучення, спрямований на виявлення внутрішнього стану адресата.

На лексичному рівні використано нейтральну лексику (*sientes*), що прямо позначає сферу почуттів.

На граматичному рівні використано форму теперішнього часу (*Presente de Indicativo*), яка актуалізує поточний стан.

На синтаксичному рівні — повне питальне речення.

4. Очікувана реакція

Очікується розгорнута відповідь із описом почуттів та емоцій.

5. Реальна реакція

«*No sé. (Pausa.) Angustia*» [García Lorca 2013, с. 50].

Це частково кооперативна фрагментована відповідь, де пауза позначена ремаркою підсилює ефект вагання.

На лексичному рівні вжито лексему, що прямо називає емоцію (*angustia*). Це емотив, емоційно забарвлена лексика.

На граматичному рівні — без релевантних особливостей.

На синтаксичному рівні відповідь складається з мінімального повного речення («*No sé*») та еліптичної номінативної конструкції («*Angustia*»), у якій відсутній предикат, а зміст відновлюється з контексту, що підсилює експресивність та концентрує увагу на емоційному стані мовця.

6. Нова ілокутивна сила відповіді

Репліка «*Angustia*» [García Lorca 2013, с. 50] виконує функцію підтвердження та інтерпретації почутого.

На лексичному рівні відбувається лексичний повтор емотиву, емоційно забарвленої лексики.

На граматичному рівні — без релевантних особливостей.

На синтаксичному рівні ми маємо синтаксичний повтор еліптичної номінативної конструкції, у якій відсутній предикат, а зміст відновлюється з контексту.

7. Результат локальної взаємодії

Взаємодія є частково кооперативною: емоція вербалізується, однак у фрагментованій формі, що свідчить про труднощі її вираження.

Приклад 3.

1. Діалогічний фрагмент

«*Vieja 1: ... debes ampararte en el amor de tu marido.*

Yerma: ¡Ay! Has puesto el dedo en la llaga más honda que tienen mis carnes.

Dolores: Tu marido es bueno.

Yerma: ... ¡Es bueno! ¡Es bueno! ¿Y qué? Ojalá fuera malo. Pero no. ...» [García Lorca 2013, с. 99]

Фрагмент репрезентує конфліктну взаємодію з переходом від поради до емоційного спротиву та ескалації.

2. Ініціюючий хід (репліка)

«... *debes ampararte en el amor de tu marido*» [García Lorca 2013, с. 99].

3. Іntenція та тип мовленнєвого акту

Формально — асертив із модальною конструкцією, прагматично — непряний директив (порада або настанова).

На лексичному рівні використано емотив *amor*, що називає почуття, та модальне дієслово *debes*, що виражає деонтичну модальність, обов'язок.

На граматичному рівні реалізується модальне дієслово *deber*, що виражає деонтичну необхідність.

На синтаксичному рівні — без релевантних особливостей.

4. Очікувана реакція

Очікується прийняття поради або хоча б нейтральна реакція.

5. Реальна реакція

«*¡Ay! Has puesto el dedo en la llaga más honda que tienen mis carnes*» [García Lorca 2013, с. 99].

На лексичному рівні вигук («*¡Ay!*») експліцитно виражає емоційний стан мовця. Метафорична конструкція («*poner el dedo en la llaga*») разом із лексемами (*llaga*, *carnes*), що мають високий афективний потенціал, інтенсифікують переживання та підсилюють експресивність висловлення.

На граматичному рівні — без релевантних особливостей.

На синтаксичному рівні — без релевантних особливостей.

Додаткова репліка «*Tu marido es bueno*» [García Lorca 2013, с. 99] на лексичному рівні містить оцінну лексему *bueno*, що виражає позитивну характеристику адресата, а на граматичному рівні — Presente de Indicativo (*es*), що подає твердження як факт. На синтаксичному рівні — без релевантних особливостей.

6. Нова ілокутивна сила відповіді

Єрма переходить до відкритого експресивного спротиву: «*¡Es bueno! ¡Es bueno! ¿Y qué? Ojalá fuera malo. Pero no. ...*» [García Lorca 2013, с. 99]

На лексичному рівні відбувається лексичний повтор оцінної лексеми *bueno* та з'являється оцінна лексема *malo*.

На граматичному рівні реалізується конструкція з Pretérito Imperfecto de Subjuntivo (*ojalá fuera*), що виражає нереалізоване бажання.

На синтаксичному рівні відбувається синтаксичний повтор повного окличного речення. Також в даній репліці наявне риторичне запитання, повне розповідне речення та еліптичне речення, у якому відсутній предикат і значення відновлюється з контексту. Все це створює ефект емоційної ескалації.

7. Результат локальної взаємодії

Взаємодія характеризується прагматичним збоєм: директив не приймається, натомість відбувається його емоційне заперечення. Комунікація переходить у фазу відкритого конфлікту з інтенсифікацією експресивності.

Приклад 4.

1. Діалогічний фрагмент

«*Yerma: ... Te busco a ti. Te busco a ti. Es a ti a quien busco día y noche sin encontrarme sombra donde respirar. Es tu sangre y tu amparo lo que deseo.*

Juan: Apártate» [García Lorca 2013, с. 184].

Фрагмент репрезентує різку асиметрію інтенцій: інтенсивний експресив з боку одного учасника та прямий директив, що працює як відторгнення, з іншого боку.

2. Ініціюючий хід (репліка)

«*Te busco a ti...*» [García Lorca 2013, с. 184]

3. Іntenція та тип мовленнєвого акту

Формально — це асертив, а прагматично — експресив із прихованою директивною інтенцією прагнення близькості.

На лексичному рівні вжито лексеми з високим афективним потенціалом (*sangre, amparo*) та емоційно забарвлену лексику, емотив (*deseo*), що прямо називає почуття чи внутрішній стан. Також тут вжито лексичні повтори.

На граматичному рівні — без релевантних особливостей.

На синтаксичному рівні репліка складається з послідовності простих і складних речень із вираженим синтаксичним паралелізмом та синтаксичними повторами, а також містить фокусні (емфатичні конструкції) з *ser* (*es ... a quien, es ... lo que*), які реалізують функцію фокусування та підсилюють прагматичну значущість об'єкта висловлення.

4. Очікувана реакція

Очікується кооперативна взаємна емоційна відповідь, прийняття.

5. Реальна реакція

«*Apártate*» [García Lorca 2013, с. 184] — різка некооперативна реакція.

На лексичному рівні — без релевантних особливостей.

На граматичному рівні реалізується імператив, який маркує категоричність.

На синтаксичному рівні — без релевантних особливостей.

6. Нова ілокутивна сила відповіді

Директив «*Apártate*» [García Lorca 2013, с. 184] набуває функції не лише фізичного, а й комунікативного дистанціювання, повністю блокуючи експресивну інтенцію адресата.

7. Результат локальної взаємодії

Взаємодія завершується прагматичним збоєм: експресивна інтенція не знаходить відгуку, що призводить до різкого розриву комунікації та підкреслює асиметрію між учасниками.

Приклад 5.

1. Діалогічний фрагмент

«*Yerma: (A gritos.) Maldito sea mi padre, que me dejó su sangre de padre de cien hijos. Maldito sea mi sangre, que los busca golpeando por las paredes.*

Juan: ¡Calla he dicho!» [García Lorca 2013, с. 185]

Фрагмент репрезентує пікову конфліктну взаємодію з переходом до відкритого експресиву та реакції у вигляді директивного придушення цього експресиву.

2. Ініціюючий хід (репліка)

«*Maldito sea mi padre...* » [García Lorca 2013, с. 185]

3. Іntenція та тип мовленнєвого акту

Формально — асертив, прагматично — експресив-прокляття, спрямований на вираження внутрішнього конфлікту та емоційного стану мовця.

На лексичному рівні вжито емоційно забарвлену інвективну лексику (*maldito*), що реалізує прокляття та виражає сильний емоційний стан мовця. *Sangre, gritos* — це лексеми з високим афективним потенціалом, що підсилюють експресивність висловлення. Також тут наявний лексичний повтор ключових слів.

На граматичному рівні реалізується форма Subjuntivo (*sea*), яка в цій конструкції виконує функцію експресивного побажання (прокляття) та виражає суб'єктивно-оцінну модальність.

На синтаксичному рівні використовується синтаксичний паралелізм та синтаксичний повтор структури («*Maldito sea.../Maldito sea...*»), що інтенсифікує експресивність.

4. Очікувана реакція

Очікується така ж емоційна відповідь або спроба заспокоєння.

5. Реальна реакція

«*¡Calla he dicho!*» [García Lorca 2013, с. 185] — різка некооперативна директивна реакція, спрямована на припинення мовлення.

На лексичному рівні — без релевантних особливостей.

На граматичному рівні реалізується імператив (*calla*).

На синтаксичному рівні — окличне речення.

6. Нова ілокутивна сила відповіді

Директив «*¡Calla he dicho!*» [García Lorca 2013, с. 185] набуває функції примусового припинення комунікації, трансформуючи взаємодію в акт домінування.

7. Результат локальної взаємодії

Спостерігається порушення суміжної пари (adjacency pair) та ігнорування імплікатур, що призводить до комунікативного розриву.

3.3. Лінгвопрагматичний аналіз мовлення персонажів у п'єсі «Bodas de sangre»

П'єса «Bodas de sangre» репрезентує тип діалогічної взаємодії, у якому мовлення персонажів визначається зіткненням індивідуальних інтенцій із соціально зумовленими уявленнями про честь. На відміну від переважно внутрішньо зосередженого конфлікту в «Yerma», тут комунікація розгортається як простір відкритого протистояння, де експресивні, директивні та оцінні мовленнєві акти функціонують у режимі поступової ескалації.

Приклад 1.

1. Діалогічний фрагмент

«Madre: ... La navaja, la navaja... Malditas sean todas y el bribón que las inventó.

Novio: Vamos a otro asunto.

Madre: Y las escopetas y las pistolas y el cuchillo más pequeño, y hasta las azadas y los bieldos de la era» [García Lorca 2012, с. 24].

Фрагмент характеризується високим рівнем експресивності з домінуванням одностороннього мовлення та невдалою спробою його переривання.

2. Ініціюючий хід (репліка)

«La navaja, la navaja...» [García Lorca 2012, с. 24]

3. Іntenція та тип мовленнєвого акту

Формально — асертив, прагматично — експресив із функцією прокляття та вивільнення емоцій.

На лексичному рівні використано інвективну та емоційно забарвлену лексику (*malditas, bribón*), що реалізує прокляття та негативну оцінку. Також вжито лексему з високим афективним потенціалом (*navaja*), що актуалізує теми насильства та смерті. Повтор лексеми *navaja* виконує функцію інтенсифікації та сигналізує про емоційну напругу.

На граматичному рівні реалізується форма Subjuntivo (*sean*), яка в даному контексті виражає експресивно-оптативну модальність (прокляття).

На синтаксичному рівні — номінативна конструкція з лексичним повтором та трьома крапками, що виконують функцію маркера паузи та незавершеності висловлення, відображаючи емоційний стан мовця.

4. Очікувана реакція

Очікується емоційна підтримка або принаймні залучення до теми.

5. Реальна реакція

«*Vamos a otro asunto*» [García Lorca 2012, с. 24] — реакція ухилення спрямована на зміну теми.

На лексичному рівні — без релевантних особливостей.

На граматичному рівні реалізується імперативна форма (*vamos*), яка виконує функцію директиву.

На синтаксичному рівні — без релевантних особливостей.

Подальша репліка матері «*Y las escopetas y las pistolas y el cuchillo más pequeño, y hasta las azadas y los bieldos de la era*» [García Lorca 2012, с. 24] на лексичному рівні містить інтенсифікатори (*más, hasta*), що сприяють наростанню напруження, а також багато лексем з високим афективним потенціалом (*escopetas, pistolas, cuchillo, azadas, bieldos*), що актуалізують теми насильства та смерті; на граматичному рівні не має релевантних особливостей; на синтаксичному рівні — номінативна конструкція без предиката, що супроводжується повтором сполучника *y*, який створює ефект градації та нагнітання.

6. Нова ілокутивна сила відповіді

Репліка матері трансформується в інтенсивний експресив, що ігнорує спробу зміни теми та посилює емоційну домінацію в діалозі.

7. Результат локальної взаємодії

Комунікація характеризується прагматичним збоєм: директивна інтенція адресата не реалізується, натомість відбувається ескалація експресивного мовлення, що порушує кооперативність взаємодії.

Приклад 2.

1. Діалогічний фрагмент

«*Madre: ... Tengo que ir todas las mañanas, y si me voy es fácil que muera uno de los Félix, uno de familia de los matadores, y lo entierren al lado. ¡Y eso sí que no! ¡Ca! ¡Eso sí que no! Porque con las uñas los desentierro y yo sola los machaco contra la tapia.*

Novio: ... Vuelta otra vez» [García Lorca 2012, с. 58]

Фрагмент демонструє взаємодію з домінуванням експресивно-агументативного мовлення та спробою його знецінення.

2. Ініціюючий хід (репліка)

«*Tengo que ir todas las mañanas ...*» [García Lorca 2012, с. 58]

3. Інтенція та тип мовленнєвого акту

Формально — асертив, прагматично експресив із функцією виправдання та водночас непрямого директиву.

На лексичному рівні використано лексику з високим афективним потенціалом, що актуалізує теми насильства та смерті (*muera, matadores, entierren, machaco*). Також використано лексичні повтори та вигук (*¡Ca!*). Вигук передає емоційний стан мовця та підсилює експресивність.

На граматичному рівні реалізується деонтична модальність через конструкцію *tener que + infinitivo*, яка виражає обов'язковість дії, а також форми Subjuntivo (*muera, entierren*), що моделюють гіпотетичну ситуацію з семантикою загрози.

На синтаксичному рівні спостерігається повтор окличного речення, який інтенсифікує категоричність і експресивність висловлення.

4. Очікувана реакція

Очікується розуміння або підтримка позиції мовця.

5. Реальна реакція

«*Vuelta otra vez*» [García Lorca 2012, с. 58]

На лексичному рівні — без релевантних особливостей.

На граматичному рівні — без релевантних особливостей.

На синтаксичному рівні — еліптична номінативна конструкція без предиката.

6. Нова ілокутивна сила відповіді

Відповідь адресата набуває характеру експресиву з оцінним значенням, що виконує функцію знецінення попереднього висловлення, сигналізує про небажання продовжувати комунікацію в заданому напрямі та створює ефект прагматичного дистанціювання.

7. Результат локальної взаємодії

Взаємодія характеризується прагматичним розходженням: інтенція мовця не отримує підтримки, а реакція адресата спрямована на її нейтралізацію, що призводить до переривання розвитку теми без відкритої ескалації конфлікту.

Приклад 3.

1. Діалогічний фрагмент

«*Madre: ... ¡Víbora! ... ¿La ves? Está ahí y está llorando, y yo quieta sin arrancarle los ojos. No me entiendo. ¿Será que yo no quería a mi hijo? Pero ¿y su honra? ¿Dónde está su honra? (Golpea a la novia. Esta cae al suelo.)*

Vecina: ¡Por Dios! (Trata de separarlas.)

Novia: (A la vecina.) Déjala; he venido para que me mate y que me lleven con ellos. ... ¡Déjala! ...» [García Lorca 2012, с. 300]

Фрагмент репрезентує гостро конфліктну взаємодію з переходом від вербальної агресії до фізичної дії.

2. Ініціюючий хід (репліка)

«*¡Víbora! ...»* [García Lorca 2012, с. 300]

3. Інтенція та тип мовленнєвого акту

На лексичному рівні використано емоційно забарвлену інвективну лексику (*víbora*), що реалізує негативну оцінку та агресію. Дієслівна форма *llorando* має високий афективний потенціал, адже позначає емоцію через дію, хоч і не називає її прямо. Також в цій репліці використано метафоричну конструкцію *arrancarle los ojos*, яка має високий афективний потенціал і підсилює експресивність висловлення.

На граматичному рівні реалізується Presente de Indicativo (*está, entiendo*), що підкреслює актуальність ситуації, а також Futuro Simple (*será*), що в даному контексті набуває епістемічного значення припущення і сигналізує про внутрішній сумнів мовця.

На синтаксичному рівні поєднуються окличні, питальні та розповідні речення. Риторичні запитання («*¿La ves? ... ¿Será que yo no quería a mi hijo? ... ¿Dónde está su honra?*» [García Lorca 2012, с. 300]) створюють ефект фрагментованого, емоційно напруженого мовлення.

4. Очікувана реакція

Очікується визнання провини або підпорядкування.

5. Реальна реакція

«*¡Por Dios!*» [García Lorca 2012, с. 300] — експресивна реакція втручання.

На лексичному рівні вжито вигукове словосполучення, що передає емоційний стан мовця.

На граматичному рівні — без релевантних особливостей.

На синтаксичному рівні — коротке окличне речення.

Репліка Нареченої «*Déjala...*» [García Lorca 2005, с. 54] на лексичному рівні містить лексему з високим афективним потенціалом (*mate*), пов'язану з темою смерті, що підсилює драматизм висловлення. Повтор дієслова *déjala* виконує функцію інтенсифікації.

На граматичному рівні реалізується імператив (*déjala*); також ужито форми Subjuntivo (*mate, lleven*) у підрядному реченні мети (*para que...*), що моделюють бажаний або гіпотетичний результат дії.

На синтаксичному рівні вжито синтаксичний повтор, паралелізм.

6. Нова ілокутивна сила відповіді

Відповідь Нареченої набуває характеру експресиву самопожертви з елементами директиву, спрямованого на припинення агресії.

7. Результат локальної взаємодії

Комунікація переходить у фазу відкритого конфлікту з фізичною ескалацією; мовлення персонажів безпосередньо сприяє загостренню взаємодії та втраті контролю над комунікативно ситуацією.

Приклад 4.

1. Діалогічний фрагмент

«Criada: ¿Qué es esto?»

Novia: Déjame.

Criada: No son horas de ponerse triste. (Animosa.) Trae el azahar. (La novia tira el azahar.) ¡Niña! ¿Qué castigo pides tirando al suelo la corona? ¡Levanta esa frente! ...» [García Lorca 2012, с. 190]

Фрагмент демонструє взаємодію з домінуванням директивної стратегії та емоційного тиску.

2. Ініціюючий хід (репліка)

«¿Qué es esto?» [García Lorca 2012, с. 190]

3. Іntenція та тип мовленнєвого акту

Формально — інтерогатив, прагматично — риторичне запитання з функцією контролю та вираження невдоволення.

На лексичному рівні — без релевантних особливостей.

На граматичному рівні — без релевантних особливостей.

На синтаксичному рівні — коротке питальне речення з риторичною функцією.

4. Очікувана реакція

Очікується пояснення або виправдання поведінки.

5. Реальна реакція

«Déjame» [García Lorca 2012, с. 190] — коротка реакція відмови.

На лексичному рівні — без релевантних особливостей.

На граматичному рівні реалізується імператив, що виконує функцію припинення взаємодії.

На синтаксичному рівні — без релевантних особливостей.

Подальша репліка служниці: «*No son horas de ponerse triste. ...*» [García Lorca 2012, с. 190] на лексичному рівні містить апелятив (*niña*), лексему з високим афективним потенціалом (*castigo*) та емоційно забарвлену лексику — лексеми з прямою номінацією емоцій (*triste, animosa*); на граматичному рівні містить імперативні форми (*trae, levanta*), що виражають директивну функцію; на синтаксичному рівні містить розповідне речення, риторичне запитання та окличне речення, що разом створюють ефект послідовного тиску та інтенсифікації.

6. Нова ілокутивна сила відповіді

Відповідь служниці трансформується в серію директивів, що супроводжуються оцінкою та емоційним тиском.

7. Результат локальної взаємодії

Взаємодія набуває асиметричного характеру: директивна стратегія домінує, а реакція адресата зводиться до короткої відмови, що не змінює загального напрямку комунікації.

Приклад 5.

1. Діалогічний фрагмент

«*Mujer: ¡Han huido! ¡Han huido! Ella y Leonardo. En el caballo. Iban abrazados, como una exhalación.*

Padre: ¡No es verdad! ¡Mi hija, no!

Madre: ¡Tu hija, sí! Planta de mala madre, y él, él también, él. ...» [García Lorca 2012, с. 259]

Фрагмент репрезентує різку ескалацію взаємодії, спричинену повідомленням про подію, що має конфліктний характер.

2. Ініціюючий хід (репліка)

«*¡Han huido! ...*» [García Lorca 2012, с. 259]

3. Іntenція та тип мовленнєвого акту

Формально — асертив, прагматично — повідомлення з високим ступенем експресивності.

На лексичному рівні вжито порівняльну конструкцію (*como una exhalación*), яка створює образ стрімкого руху та підсилює експресивність. Також вжито лексичний повтор та дієслово *huir*, що в даному контексті набуває високого афективного потенціалу.

На граматичному рівні — без релевантних особливостей.

На синтаксичному рівні використано парцеляцію (*Ella y Leonardo. En el caballo*), синтаксичний повтор (*¡Han huido! ¡Han huido!*), а також поєднання в одній репліці окличних речень, еліптичних номінативних речень та повного розповідного речення, що створює ефект фрагментованого, динамічного та експресивного мовлення.

4. Очікувана реакція

Очікується прийняття інформації або її уточнення.

5. Реальна реакція

«*¡No es verdad! ¡Mi hija, no!*» [García Lorca 2012, с. 259]

На лексичному рівні — без релевантних особливостей.

На граматичному рівні — без релевантних особливостей.

На синтаксичному рівні поєднуються окличне повне речення та окличне номінативне речення з імпліцитним присудком.

Подальша реакція: «*¡Tu hija, sí! Planta de mala madre, y él, él también, él. ...*» [García Lorca 2012, с. 259]

На лексичному рівні використано оцінну та інвективну лексику (*planta de mala madre*), що реалізує негативну агресивну оцінку, а також лексичний повтор займенника *él*, який виконує функцію інтенсифікації.

На граматичному рівні — без релевантних особливостей.

На синтаксичному рівні поєднуються окличне номінативне речення з імпліцитним присудком, номінативне речення та синтаксичний повтор, що створює ефект емоційної ескалації.

6. Нова ілокутивна сила відповіді

Відповідь трансформується в експресив із функцією заперечення та подальшого звинувачення.

7. Результат локальної взаємодії

Взаємодія швидко ескалує: повідомлення про подію спричиняє заперечення, яке переходить у відкритий конфлікт із елементами звинувачення та емоційного тиску.

3.4. Лінгвопрагматичний аналіз мовлення персонажів у п'єсі «Mariana Pineda»

П'єса «Mariana Pineda» репрезентує специфічний тип діалогічної взаємодії, у якому прагматична організація мовлення визначається поєднанням інтимно-особистісного спілкування та зовнішнього політичного напруження. На відміну від відкрито конфліктної моделі комунікації в «Bodas de sangre», тут значна частина інтенцій реалізується непрямо. Це створює умови для аналізу механізмів імпліцитності, інтенсифікації мовленнєвого впливу та виникнення прагматичних зсувів у ситуації емоційної та ситуаційної нестабільності.

Приклад 1.

1. Діалогічний фрагмент

«Mariana: (Cariñosa) ¡Niñas!

Lucía: (Besándola) ¡Marianita!

Amparo: ¡A mí otro beso! ...

Mariana: ¡Preciosas!» [García Lorca 2011, с. 41]

Фрагмент репрезентує взаємодію з високим рівнем емоційної залученості, побудовану на взаємному вираженні прихильності.

2. Ініціюючий хід (репліка)

«¡Niñas!» [García Lorca 2011, с. 41].

3. Іntenція та тип мовленнєвого акту

Формально — екскламатив, прагматично — експресив із функцією встановлення контакту.

На лексичному рівні вжито апелятив (*niñas*), що маркує адресованість і близькість.

На граматичному рівні — без релевантних особливостей.

На синтаксичному рівні — окличне речення зі звертанням.

4. Очікувана реакція

Очікується взаємна емоційна відповідь.

5. Реальна реакція

«¡Marianita!»; «¡A mí otro beso!» [García Lorca 2011, с. 41]

На лексичному рівні вжито апелятив у формі демінутива (*Marianita*), що виражає ласкаве ставлення. Ремарка (*besándola*) не містить прямого номінування емоції, однак виражає її імпліцитно через дію, що сигналізує про позитивний емоційний стан персонажа.

На граматичному рівні — без релевантних особливостей.

На синтаксичному рівні — короткі окличні речення, що відтворюють динаміку усного мовлення.

«¡Preciosas!» [García Lorca 2011, с. 41]

На лексичному рівні використано оцінну лексему (*preciosas*), що виражає позитивне ставлення мовця до адресатів і виконує експресивну функцію.

На граматичному рівні — без релевантних особливостей.

На синтаксичному рівні — окличне номінативне речення, що інтенсифікує експресивність висловлення.

6. Нова ілокутивна сила відповіді

Відповіді посилюють експресивний характер взаємодії та формують взаємну емоційну підтримку.

7. Результат локальної взаємодії

Комунікація розвивається як кооперативна експресивна взаємодія без конфлікту, у якій апелятиви, демінутив та ремарки спільно формують позитивний емоційний фон і забезпечують успішну реалізацію прагматичної інтенції.

Приклад 2.

1. Діалогічний фрагмент

«Fernando: No quieras ver disgustado este corazón tan nuevo. Te sirvo con alegría.

Mariana: (Tembloroso) Fernando, ¿y si fuera...?

Fernando: (Ansiosamente) ¿Qué?

Mariana: Algo peligroso» [García Lorca 2011, с. 61]

Фрагмент репрезентує взаємодію, у якій заспокійлива та частково директивна репліка викликає непряму тривожну реакцію адресата.

2. Ініціюючий хід (репліка)

«No quieras ver disgustado...» [García Lorca 2011, с. 61]

3. Іntenція та тип мовленнєвого акту

Формально — директив (із запереченням) та асертив, прагматично — заспокійливий експресив із елементами впливу.

На лексичному рівні вжито емоційно забарвлену лексику (*alegría, disgustado*), що прямо називає емоцію або позначає емоційний стан.

На граматичному рівні вжито форму Subjuntivo (*no quieras*), яка функціонує як заперечний імператив і виражає заборону або пом'якшене спонукання.

На синтаксичному рівні — без релевантних особливостей.

4. Очікувана реакція

Очікується зниження емоційної напруги.

5. Реальна реакція

«Fernando, ¿y si fuera...?»; «¿Qué?»; «Algo peligroso» [García Lorca 2011, с. 61]

На лексичному рівні використано апелятив (*Fernando*), що маркує адресованість висловлення; оцінну лексему (*peligroso*), що імпліцитно актуалізує стан тривоги; ремарки (*tembloroso, ansiosamente*), які можна віднести до емоційно забарвленої лексики та які прямо називають емоційний стан персонажів.

На граматичному рівні використано Imperfecto de Subjuntivo (*fuera*) у складі гіпотетичної конструкції (*«¿y si fuera...?»*), що виражає припущення, невпевненість і потенційність ситуації.

На синтаксичному рівні поєднуються еліптичне питальне речення, у якому висловлення залишається незавершеним, а три крапки виступають маркером синтаксичної неповноти («*Fernando, ¿y si fuera...?*»), коротке питальне речення-уточнення («*¿Qué?*») та еліптичне розповідне речення («*Algo peligroso*»), що відображає фрагментованість і напруженість мовлення.

6. Нова ілокутивна сила відповіді

Відповідь Маріани набуває характеру непрямого експресиву з елементами попередження, що змінює тональність взаємодії.

7. Результат локальної взаємодії

Виникає прагматичний зсув: заспокійлива інтенція не реалізується, натомість взаємодія переходить у фазу напруженого обговорення потенційної небезпеки.

Приклад 3.

1. Діалогічний фрагмент

«*Fernando: ¿Por qué me llamaste? Di.*

Mariana: ... Porque tengo mucho miedo de morirme sola aquí.

Fernando: ¿De morirte?

Mariana: (Tierna y desesperada) Necesito, para seguir respirando, que tú me ayudes, mocito» [García Lorca 2011, с. 60]

Фрагмент репрезентує взаємодію з переходом від директивного запиту до відкритого вираження емоційної залежності.

2. Ініціюючий хід (репліка)

«*¿Por qué me llamaste? Di*» [García Lorca 2011, с. 60].

3. Інтенція та тип мовленнєвого акту

Формально — інтерогатив та імператив, прагматично — директив із функцією вимоги пояснення.

На лексичному рівні — без релевантних особливостей.

На граматичному рівні реалізується імператив (*di*), що підсилює вимогу.

На синтаксичному рівні — без релевантних особливостей; поєднуються питальне речення та коротке повне речення.

4. Очікувана реакція

Очікується чітка відповідь з поясненням причини.

5. Реальна реакція

«*Porque tengo mucho miedo de morirme sola aquí*» [García Lorca 2011, с. 60].

На лексичному рівні використано інтенсифікатор (*mucho*), лексему з високим афективним потенціалом (*morirme*), а також емоційно забарвлену лексему (*miedo*), що прямо називає емоцію.

На граматичному рівні — без релевантних особливостей.

На синтаксичному рівні — без релевантних особливостей.

Реакція Фернандо: «¿*De morirme?*» [García Lorca 2011, с. 60]

На лексичному рівні вжито повтор, лексему з високим афективним потенціалом (*morirme*).

На граматичному рівні — без релевантних особливостей.

На синтаксичному рівні реалізується еліптичне питальне речення, що виконує функцію уточнення.

Подальша репліка Маріани: «*Necesito, para seguir respirando, que tú me ayudes, mocito*» [García Lorca 2011, с. 60]

На лексичному рівні вжито апелятив у формі демінутива (*mocito*), який виражає емоційну близькість; модальний предикат (*necesito*), що виражає необхідність і внутрішню потребу мовця. Ремарка (*tierna y desesperada*) містить емоційно забарвлену лексику, що прямо називає емоції.

На граматичному рівні використано конструкцію з Presente de Subjuntivo (*que tú me ayudes*), яка залежить від модального предиката (*necesito*) та виражає бажану або необхідну дію з боку адресата.

На синтаксичному рівні — без релевантних особливостей.

6. Нова ілокутивна сила відповіді

Відповідь трансформується з пояснення в експресив з елементами прохання.

7. Результат локальної взаємодії

Взаємодія переходить у фазу емоційного розкриття: директивний запит спричиняє розгорнуту відповідь із вираженням страху та залежності, що змінює характер комунікації.

Приклад 4.

1. Діалогічний фрагмент

«Fernando: ... ¡Qué chacal! ¿Tú le conoces? ...

Mariana: Desde que llegó a Granada.

Fernando: (Sonriendo) ¡Bravo amigo, Marianita!

Mariana: Le conocí por desgracia. Él está amable conmigo, y hasta viene por mi casa, sin que yo pueda evitarlo. ¿Quién le impediría la entrada?» [García Lorca 2011, с. 91]

Фрагмент репрезентує взаємодію, у якій оцінна та провокативна репліка викликає розгорнуту відповідь із поєднанням пояснення та прихованого занепокоєння.

2. Ініціюючий хід (репліка)

¡Qué chacal! ¿Tú le conoces? [García Lorca 2011, с. 91]

3. Іntenція та тип мовленнєвого акту

Формально — екскламатив та інтерогатив, прагматично — експресив із негативною оцінкою та прямий запит.

На лексичному рівні використано інвективну лексику (*chacal*), що реалізує різко негативну характеристику особи.

На граматичному рівні — без релевантних особливостей.

На синтаксичному рівні поєднуються окличне речення та питальне речення, що підсилює конфронтаційний фон.

4. Очікувана реакція

Очікується підтвердження або заперечення знайомства.

5. Реальна реакція

«Desde que llegó a Granada» [García Lorca 2011, с. 91].

На лексичному рівні — без релевантних особливостей.

На граматичному рівні — без релевантних особливостей.

На синтаксичному рівні вжита еліптична конструкція з пропущеним головним реченням, що забезпечує стислість висловлення.

У подальшій репліці Фернандо: «¡Bravo amigo, Marianita!» [García Lorca 2011, с. 91] на лексичному рівні вжито оцінну лексему (*bravo*) та апелятив із демінутивом (*Marianita*), що сигналізує про зміну тональності до іронічно-поблажливої. Ремарка (*sonriendo*) не називає емоцію прямо, проте імпліцитно її виражає через дію.

На граматичному рівні — без релевантних особливостей.

На синтаксичному рівні вжито окличне речення.

Розгорнута відповідь Маріани: «Le conocí por desgracia ...» [García Lorca 2011, с. 91]

На лексичному рівні вжито оцінну лексему (*por desgracia*), що виражає негативне ставлення.

На граматичному рівні використано Presente de Subjuntivo (*pueda*) у підрядній обставинній частині (*sin que*), що виражає неможливість дії, а також Condicional Simple (*impediría*), який у риторичному питанні передає гіпотетичність і фактичну неможливість перешкоди.

На синтаксичному рівні поєднуються розповідні речення та риторичне запитання («¿Quién le impediría la entrada?» [García Lorca 2011, с. 91]), яке підсилює аргументацію та виражає безвихідь ситуації.

6. Нова ілокутивна сила відповіді

Відповідь трансформується з інформативної в експресивно-аргументативну, з елементами виправдання.

7. Результат локальної взаємодії

Взаємодія набуває характеру напруженого пояснення: початково конфронтаційна оцінка призводить до розгорнутого самовиправдання та виявлення внутрішнього дискомфорту.

Приклад 5.

1. Діалогічний фрагмент

«Mariana: (Conteniéndose) ... Son asuntos familiares hondos, y tengo yo misma que solucionarlos.

Fernando: Yo quisiera verte contenta. Diré a mis hermanillas que vengan un rato, y ojalá pudiese prestarte mi ayuda» [García Lorca 2011, с. 110].

Фрагмент репрезентує взаємодію, у якій стримане пояснення поєднується з пропозицією підтримки та пом'якшеним вираженням наміру допомогти.

2. Ініціюючий хід (репліка)

«Son asuntos familiares hondos, y tengo yo misma que solucionarlos» [García Lorca 2011, с. 110].

3. Іntenція та тип мовленнєвого акту

Формально — асертив, прагматично — відмова від допомоги з частковим саморозкриттям.

На лексичному рівні вжито деонтичний модальний предикат (*tener que*), який виражає необхідність дії.

На граматичному рівні реалізується модальна конструкція (*tener que + infinitivo*), що оформлює значення обов'язковості.

На синтаксичному рівні вжито інверсію (підмет стоїть після присудка), що виконує емфатичну функцію, акцентуючи особисту відповідальність мовця.

4. Очікувана реакція

Очікується прийняття позиції Маріани або нейтральна відповідь.

5. Реальна реакція

«Yo quisiera verte contenta. Diré a mis hermanillas que vengan un rato, y ojalá pudiese prestarte mi ayuda» [García Lorca 2011, с. 110].

На лексичному рівні використано демінутив (*hermanillas*), що виражає емоційну близькість і ласкаве ставлення; емоційно забарвлену лексику (*contenta*), що називає стан; модальну (оптативну) частку (*ojalá*), яка експліцитно виражає бажане, але не гарантоване здійснення дії.

На граматичному рівні у першому реченні реалізується Imperfecto de Subjuntivo (*quisiera*), який виконує функцію пом'якшеного вираження бажання та знижує категоричність висловлення. Підрядна частина другого речення містить

Presente de Subjuntivo (*vengan*), що позначає бажану, ще не реалізовану дію, зумовлену волевиявленням мовця. У фінальній частині «*ojalá pudiese prestarte mi ayuda*» [García Lorca 2011, с. 110] використано Imperfecto de Subjuntivo (*pudiese*), який виражає бажане, але малоімовірне здійснення дії.

На синтаксичному рівні — без релевантних особливостей.

6. Нова ілокутивна сила відповіді

Відповідь набуває характеру комісиву з елементами експресиву, спрямованого на підтримку адресата.

7. Результат локальної взаємодії

Взаємодія розвивається як спроба зближення: стримана відмова не припиняє комунікацію, а викликає посилену пропозицію допомогти.

3.5. Спільні та відмінні риси лінгвопрагматичної організації мовлення персонажів у п'єсах Ф. Г. Лорки

У попередніх підпунктах було здійснено лінгвопрагматичний аналіз мовлення персонажів у п'єсах Федеріко Гарсія Лорки «*La casa de Bernarda Alba*», «*Yerma*», «*Bodas de sangre*» та «*Mariana Pineda*». Це дає змогу перейти від аналізу окремих діалогічних фрагментів до узагальнення спільних і відмінних рис лінгвопрагматичної організації мовлення в досліджуваних творах. У цьому підпункті увагу зосереджено на зіставленні способів реалізації мовленнєвих актів, прагматичних інтенцій, імплікатур, прагматичних зсувів, а також лексичних, граматичних і синтаксичних засобів їх вираження.

Аналіз матеріалу засвідчує, що в усіх розглянутих п'єсах простежується низка спільних лінгвопрагматичних характеристик, які визначають специфіку драматичного діалогу Лорки. Насамперед, однією з ключових особливостей є систематичне використання непрямих мовленнєвих актів, коли формальна структура висловлення не збігається з його прагматичною функцією. Зокрема, асертивні висловлення часто функціонують як непрямі директиви, інтерогативні конструкції реалізують експресивні або спонукальні інтенції, а окличні речення виконують функцію оцінки, осуду або прагматичного тиску. У таких випадках

ілокутивна інтенція реалізується через імплікатуру, яка має бути реконструйована адресатом, однак її декодування відбувається не завжди, що безпосередньо впливає на перебіг комунікативної взаємодії.

Характерною рисою для всіх п'єс є також розбіжність між ілокутивною інтенцією мовця та перлокутивним ефектом. У численних діалогічних фрагментах адресат ігнорує імпліцитний зміст висловлення, реагує на його буквальну форму або навмисно ухиляється від кооперативної відповіді. Це призводить до прагматичних збоїв, порушення стандартної структури *adjacency pair* і зміщення комунікативного режиму, наприклад, з експресивного в раціонально-асертивний. У результаті мовці змушені підсилювати висловлення, переходити від непрямого до прямого вираження інтенції або змінювати стратегію взаємодії.

Важливим чинником організації мовлення у всіх розглянутих творах є конфлікт, який виступає основним механізмом розвитку діалогу. Комунікативна взаємодія розгортається як зіткнення інтенцій мовців, небажання приймати позицію адресата та протиставлення індивідуальних прагнень соціальним нормам. На прагматичному рівні це проявляється у високій частотності експресивних і директивних актів, інтенсифікації мовлення через повтори та окличні конструкції, а також у переході від кооперативної до конфронтаційної моделі взаємодії.

Синтаксична організація мовлення у п'єсах Лорки характеризується значною роллю неповноти та фрагментації. Еліптичні конструкції, мінімальні висловлення, фрагментовані репліки та використання трьох крапок як маркерів незавершеності є типовими засобами організації діалогу. Еліipsis виконує не лише економічну, а й прагматичну функцію: він сигналізує вагання, передає емоційну напругу та створює імпліцитний зміст, який має бути відновлений адресатом. Фрагментація мовлення сприяє підвищенню інтенсивності взаємодії, залучення адресата до інтерпретації та відображає внутрішній конфлікт персонажів.

Не менш важливою є інтенсифікаційна функція синтаксичних і лексичних повторів. Повтор виступає засобом підсилення ілокутивної сили висловлення, вираження категоричності, наполягання та афективної напруженості. Він особливо характерний для експресивних реплік, конфліктних ситуацій і моментів емоційного загострення, виконуючи роль механізму ескалації комунікативної взаємодії.

Лексичний рівень у всіх п'єсах відіграє ключову роль у реалізації прагматичних інтенцій. Широко представлені оцінна, емоційно забарвлена та інвективна лексика, а також лексеми з високим афективним потенціалом, пов'язані з темами смерті, болю та страждання. Ці засоби формують ілокутивну силу висловлення, впливають на перлокутивний ефект і кодують ставлення мовця до адресата, забезпечуючи реалізацію експресивних і директивних мовленнєвих актів.

Граматичний рівень характеризується активним використанням модальних засобів, зокрема деонтичних конструкцій (*tener que, deber, hace falta*), форм Subjuntivo та імператива. Ці граматичні засоби дозволяють виражати обов'язок, необхідність, бажання, а також пом'якшувати або посилювати інтенцію мовця, варіюючи ступінь категоричності висловлення. Особливо важливою є їхня здатність модифікувати ілокутивну силу та трансформувати прямі директиви у непрямі мовленнєві акти.

Поряд зі спільними закономірностями, кожна з проаналізованих п'єс має власну домінантну модель лінгвопрагматичної організації мовлення, що зумовлена характером конфлікту, типом персонажів і способом побудови діалогічної взаємодії.

У п'єсі «La casa de Bernarda Alba» провідною рисою є жорстка асиметрія комунікативних ролей і домінування директивних мовленнєвих актів. Мовлення Бернарди функціонує як інструмент контролю, підпорядкування й регуляції поведінки інших персонажів. Це виявляється у великій кількості імперативних та імперативно забарвлених висловлень: «¡Silencio!» [García Lorca 2005, с. 194], «Vete» [García Lorca 2005, с. 194], «¡Ahora vete!» [García Lorca 2005, с. 93], «Tú

empieza...» [García Lorca 2005, с. 130], «*Y tú ve guardando...*» [García Lorca 2005, с. 130]. Показово, що директивність реалізується не лише через граматичний імператив, а й через іменникові або еліптичні конструкції: наприклад, «*¡Silensio!*» [García Lorca 2005, с. 194] формально не містить форми наказового способу, проте прагматично функціонує як категоричний наказ.

Для цього твору особливо характерна розбіжність між локутивним та ілокутивним рівнями. Формально асертивні або інтерогативні висловлення нерідко реалізують директивну чи експресивну інтенцію. Так, репліка «*Llevas desabrochados los cordones de un zapato*» [García Lorca 2005, с. 54] є асертивом лише на формальному рівні, тоді як прагматично вона функціонує як непрямий директив. Однак реакція «*¡Qué más da!*» [García Lorca 2005, с. 54] свідчить про те, що імплікатура не приймається адресатом, унаслідок чого не відбувається збігу між ілокутивною інтенцією та очікуваним перлокутивним ефектом. Подібний прагматичний зсув спостерігається у фрагменті «*Y ese infame, ¿por qué no está en la cárcel?*» [García Lorca 2005, с. 27], де риторичне запитання з функцією експресивного осуду отримує раціонально-пояснювальну відповідь. Отже, прагматичні збої в цій п'єсі часто виникають через ігнорування імплікатур, буквальне сприйняття непрямих актів або свідомий опір адресата.

На лексичному рівні «*La casa de Bernarda Alba*» вирізняється активним використанням оцінної, інвективної та емоційно забарвленої лексики. У мовленні Бернарди інвективи «*¡Suavona!*» [García Lorca 2005, с. 93], «*¡Yeyo!*» [García Lorca 2005, с. 93], «*¡mosca muerta!*» [García Lorca 2005, с. 145] виконують не лише експресивну, а й владно-прагматичну функцію; вони знижують статус адресата й закріплюють домінуючу позицію мовця. Водночас інвективна лексика з'являється і в мовленні служниць щодо Бернарди «*¡Mandona!*» [García Lorca 2005, с. 81], «*¡Dominanta!*» [García Lorca 2005, с. 81], що свідчить про наявність прихованого спротиву. Синтаксично мовлення персонажів часто організоване через короткі окличні та еліптичні конструкції: «*Nada*» [García Lorca 2005, с. 130], «*¡Ni un botón!*» [García Lorca 2005, с. 130], «*¡Una menos!*» [García Lorca 2005, с. 54]. Такі висловлення створюють ефект категоричності,

емоційної напруги та різкого переривання комунікації. Отже, у цій п'єсі мовлення організоване навколо категорій влади, контролю і спротиву, а директивність є не лише граматичною, а й загальною прагматичною домінантою твору.

У п'єсі «Yerma» лінгвопрагматична організація мовлення визначається не зовнішньою ієрархією, як у «La casa de Bernarda Alba», а внутрішньою напругою головної героїні. Якщо у мовленні Бернарди провідною є директивність, то в «Yerma» центральне місце посідають експресивні мовленнєві акти, спрямовані на вербалізацію внутрішнього стану персонажа. Саме тому найхарактернішою рисою цього твору є активне використання лексики, що прямо називає емоції або стани: «*angustia*» [García Lorca 2013, с. 50], «*tristeza*» [García Lorca 2013, с. 64], «*envidia*» [García Lorca 2013, с. 30], «*alegría*» [García Lorca 20013, с. 31]. У фрагменті «*¿Y qué sientes? — ... Angustia*» [García Lorca 2013, с. 50] емоція не приховується й не лише імплікується, а безпосередньо називається. Директиви також наявні, зокрема «*Calla*» [García Lorca 20013, с. 31], «*¡Resígnate!*» [García Lorca 20013, с. 90], «*¡Abrázame!*» [García Lorca 20013, с. 90], але вони не становлять основної моделі взаємодії. На відміну від «La casa de Bernarda Alba», де імперативи закріплюють владну асиметрію, у «Yerma» вони радше виникають як реакція на емоційне напруження або як спроба припинити небажану комунікацію.

Синтаксично мовлення персонажів у «Yerma» характеризується великою роллю повторів, еліптичних конструкцій та окличних речень. Повтори «*¡Es bueno! ¡Es bueno!*» [García Lorca 2013, с. 99], «*Te busco a ti. Te busco a ti*» [García Lorca 2013, с. 184], «*No lo quiero, no lo quiero*» [García Lorca 2013, с. 105] виконують функцію інтенсифікації та передають внутрішню фіксацію персонажа на певному переживанні. На граматичному рівні важливу роль відіграють форми Subjuntivo, пов'язані з бажанням, ірреальністю або прокляттям: «*Ojalá fuera malo*» [García Lorca 2013, с. 99], «*Maldito sea mi padre...*» [García Lorca 2013, с. 185], «*Maldita sea mi sangre...*» [García Lorca 2013, с. 185]. У цих випадках граматична форма не лише оформлює висловлення, а й посилює його експресивну ілюктивну силу. Поряд із цим у творі функціонують деонтичні

модальні предикати, зокрема «*hace falta*» [García Lorca 2013, с. 40], «*debes*» [García Lorca 2013, с. 99], які вводять значення необхідності або соціальної норми. Однак такі засоби часто вступають у конфлікт із внутрішнім станом героїні, через що не досягається очікуваний перлокутивний ефект. Отже у «Yerma» прагматичні збої пов'язані переважно не з ієрархічним тиском чи прямим опором, а з неможливістю узгодити зовнішню норму з внутрішнім станом персонажа.

У п'єсі «*Bodas de sangre*» лінгвопрагматична організація мовлення характеризується відкритою експресивністю та швидкою ескалацією конфлікту. На відміну від «Yerma», де емоційні стани часто називаються прямо, у «*Bodas de sangre*» емоційність значною мірою реалізується через лексику насильства, смерті й фатальності. У мовленні персонажів системно повторюються лексеми «*la navaja*» [García Lorca 2012, с. 24], «*las escopetas*» [García Lorca 2012, с. 24], «*las pistolas*» [García Lorca 2012, с. 24], «*el cuchillo*» [García Lorca 2012, с. 24], «*muertos*» [García Lorca 2012, с. 25], «*matadores*» [García Lorca 2012, с. 58], «*muera*» [García Lorca 2012, с. 58], «*mate*» [García Lorca 2012, с. 300], «*entierren*» [García Lorca 2012, с. 58]. Ці одиниці мають високий афективний потенціал і не лише називають предмети чи дії, а формують трагічний емоційний фон. У репліці «*La navaja, la navaja... Malditas sean todas...*» [García Lorca 2012, с. 24] повтор ключової лексеми поєднується з прокляттям, унаслідок чого предметна номінація набуває символічного і прагматичного інтенсивного значення.

Для цієї п'єси також характерна висока частотність риторичних запитань, які не спрямовані на отримання інформації, а реалізують експресивну, оцінну або директивну інтенцію. Репліки «*¿Será que yo no quería a mi hijo?*» [García Lorca 2012, с. 300], «*¿Dónde está su honra?*» [García Lorca 2012, с. 300], «*¿Qué castigo pides tirando al suelo la corona?*» [García Lorca 2012, с. 190], «*¿Cómo no voy a hablar viéndote salir por esa puerta?*» [García Lorca 2012, с. 25] виконують функцію емоційного тиску, звинувачення або самовиправдання. Отже, інтерогативна форма в таких випадках маскує експресивну ілокутивну силу.

Синтаксична організація мовлення у «*Bodas de sangre*» є особливо динамічною. Тут активно використовуються окличні речення, еліптичні конструкції, повтори й парцеляція. Показовим є фрагмент «*¡Han huido! ¡Han huido! Ella y Leonardo. En el caballo. Iban abrazados, como una exhalación*» [García Lorca 2012, с. 259], де повтор і парцельована структура створюють ефект уривчастого повідомлення, що передає афективність та поступове розгортання трагічної інформації. Інвективна й оцінна лексика «*¡Vibora!*» [García Lorca 2012, с. 300], «*bribón*» [García Lorca 2012, с. 24], «*planta de mala madre*» [García Lorca 2012, с. 259] функціонує як засіб відкритого конфлікту й негативної характеристики. Отже, у «*Bodas de sangre*» прагматичні збої не стільки зупиняють комунікацію, скільки посилюють її конфліктність, переводячи діалог у режим ескалації.

У п'єсі «*Mariana Pineda*» найхарактернішою особливістю є систематичне використання ремарок як засобу прагматичної інтерпретації мовлення. Якщо в інших п'єсах емоційний стан персонажів частіше реконструюється на основі лексики, синтаксису або контексту, то в «*Mariana Pineda*» він часто прямо уточнюється в авторських ремарках: «*(Cariñosa)*» [García Lorca 2011, с. 41], «*(Sonriendo con amargura)*» [García Lorca 2011, с. 46], «*(Tembloroso)*» [García Lorca 2011, с. 61], «*(Ansiosamente)*» [García Lorca 2011, с. 61], «*(Tierna y desesperada)*» [García Lorca 2011, с. 60], «*(Conteniéndose)*» [García Lorca 2011, с. 110], «*(Sonriendo)*» [García Lorca 2011, с. 91], «*(Besándola)*» [García Lorca 2011, с. 41]. Це означає, що ремарки виконують не лише сценічну, а й лінгвопрагматичну функцію: вони уточнюють ілюктивну силу реплік, зменшують ризик неоднозначної інтерпретації та допомагають встановити відповідність між вербальним висловленням і внутрішнім станом персонажа.

Ще однією важливою рисою «*Mariana Pineda*» є висока частотність апелятивів і демінутивів, які виконують афективну функцію та маркують емоційну близькість між персонажами: «*¡Fernando!*» [García Lorca 2011, с. 58], «*¡Niñas!*» [García Lorca 2011, с. 41], «*¡Marianita!*» [García Lorca 2011, с. 41], «*¡mocito*» [García Lorca 2011, с. 60], «*hermanillas*» [García Lorca 2011, с. 110], «*doña*

Mariana» [García Lorca 2011, с. 57], «*malita*» [García Lorca 2011, с. 57]. На відміну від «*La casa de Bernarda Alba*», де лексика часто слугує засобом домінування або приниження, у «*Mariana Pineda*» вона здебільшого виражає прихильність, підтримку або співчуття. Водночас у творі присутня й інвективна лексика, наприклад «*chacal*» [García Lorca 2011, с. 91], однак вона не визначає загальну тональність мовлення.

У цій п'єсі також наявне пряме називання емоцій: «*¡Tengo un miedo!*» [García Lorca 2011, с. 20], «*Te sirvo con alegría*» [García Lorca 2011, с. 61], «*Es un hombre que me espanta*» [García Lorca 2011, с. 63]. У цьому аспекті «*Mariana Pineda*» частково наближається до «*Yerma*», однак відрізняється від неї значно активнішою роллю ремарок і більш кооперативною моделлю взаємодії. На граматичному рівні помітне використання форм Subjuntivo, які реалізують значення бажання, гіпотетичності або пом'якшення: «*quisiera*» [García Lorca 2011, с. 110], «*¿y si fuera...?*» [García Lorca 2011, с. 61], «*ojalá pudiese...*» [García Lorca 2011, с. 110]. Такі форми знижують категоричність висловлення і надають мовленню м'якшого, емоційного характеру. Синтаксично значущими є еліптичні конструкції «*Algo peligroso*» [García Lorca 2011, с. 61], короткі репліки «*¿Qué?*» [García Lorca 2011, с. 61], «*Di*» [García Lorca 2011, с. 60], а також повтори «*Dios dirá... Dios dirá*» [García Lorca 2011, с. 40], «*muuy serena, muuy serena*» [García Lorca 2011, с. 40]. Проте на відміну від «*Bodas de sangre*», повтори тут не стільки ескалюють конфлікт, скільки передають внутрішнє напруження або спробу самоконтролю.

Отже, лінгвопрагматичний аналіз показує, що драматичне мовлення Лорки поєднує спільні механізми реалізації інтенцій – непрямі мовленнєві акти, імплікатури, прагматичні зсуви, еліптичність, повтори, емоційно забарвлену й оцінну лексику – з чітко вираженою специфікою кожного твору.

Висновки до третього розділу

У третьому розділі було здійснено практичний лінгвопрагматичний аналіз мовлення персонажів у п'єсах Федеріко Гарсія Лорки «La casa de Bernarda Alba», «Yerma», «Bodas de sangre» та «Mariana Pineda».

Діалогічна взаємодія в п'єсі «La casa de Bernarda Alba» характеризується системною асиметрією мовленнєвих ролей і високою частотністю директивних та експресивних актів. Значна частина висловлень функціонує непрямо, що зумовлює необхідність їх інтерпретації через контекст, однак така інтерпретація не завжди є успішною. Унаслідок цього виникають прагматичні збої, які змінюють очікуваний хід взаємодії або призводять до її ескалації. Водночас мовлення персонажів демонструє тісний зв'язок між формальними мовними засобами та комунікативною стратегією, що дозволяє простежити механізми реалізації влади, спротиву та конфлікту в межах драматичного діалогу.

Аналіз діалогічної взаємодії в п'єсі «Yerma» засвідчує, що мовлення персонажів визначається високим рівнем експресивності та значною варіативністю у способах реалізації мовленнєвих актів. Характерною є тенденція до переосмислення та трансформації ініціюючих реплік, що часто призводить до розбіжності між очікуваною та реальною реакцією адресата. Значна роль належить імпліцитності, еліпсису та емоційно забарвленій лексиці, які ускладнюють декодування інтенції та сприяють виникненню прагматичних зсувів. Унаслідок цього комунікативна взаємодія нерідко переходить у фазу конфлікту або ескалації, що відображає глибинний зв'язок між мовною формою, емоційним станом персонажів та їхніми комунікативними стратегіями.

Діалогічна взаємодія в п'єсі «Bodas de sangre» характеризується високим рівнем конфліктності та тенденцією до прямої експресивної реалізації інтенцій. Мовлення персонажів насичене інвективною та емоційно забарвленою лексикою, яка функціонує як основний засіб прагматичного впливу, тоді як окличні речення, синтаксичні повтори, еліптичні та фрагментовані конструкції інтенсифікують напруження й задають динаміку ескалації.

Діалогічна взаємодія в п'єсі «Mariana Pineda» характеризується поєднанням експресивності з тенденцією до пом'якшеного, непрямого вираження інтенцій. Важливу роль відіграють ремарки, які прямо експлікують емоційний стан персонажів і суттєво впливають на інтерпретацію реплік. Лексичні засоби, зокрема оцінна та емоційно забарвлена лексика, апелятиви, демінутиви, поєднуються з граматичними формами *Subjuntivo* та синтаксичними структурами еліпсису, повтору й окличності, що формують фрагментоване, емоційно напружене мовлення та визначають динаміку комунікативної взаємодії.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі було досліджено лінгвопрагматичні особливості художнього тексту на матеріалі п'єс Федеріко Гарсія Лорки «La casa de Bernarda Alba», «Yerma», «Bodas de sangre» та «Mariana Pineda». Проведене дослідження дало змогу встановити, що драматичний текст є особливо придатним матеріалом для лінгвопрагматичного аналізу, оскільки його смислова й комунікативна організація безпосередньо пов'язана з діалогом. Саме через репліки персонажів, їхні реакції, мовчання, паузи, повтори, ремарки та зміну комунікативних ходів розгортається конфлікт, виявляються емоційні стани, соціальні ролі та прагматичні інтенції мовців.

У першому розділі було розглянуто теоретичні засади лінгвопрагматичного аналізу художнього тексту. Було встановлено, що лінгвопрагматика досліджує мовлення не лише як систему мовних одиниць, а як комунікативну дію, що реалізується в конкретному контексті та спрямована на певний результат. У зв'язку з цим важливими для роботи стали поняття мовленнєвого акту, прагматичної інтенції, ілокутивної сили, перлокутивного ефекту, імплікатури, непрямого мовленнєвого акту та реакції адресата. Особливу увагу було приділено тому, що формальна структура висловлення не завжди відповідає його прагматичній функції: питання може виконувати функцію осуду, асертивне висловлення може реалізувати спонукування, а оклична конструкція може слугувати засобом тиску або емоційного впливу.

Було з'ясовано, що художній текст як об'єкт лінгвопрагматичного аналізу характеризується багаторівневою організацією смислу. Його прагматичний потенціал формується не лише змістом висловлень, а й способом їх побудови, послідовністю реплік, прихованими смислами та реакцією адресата. Драматичний текст у цьому аспекті має особливе значення, оскільки в ньому комунікативна взаємодія подана безпосередньо через мовлення персонажів. Тому аналіз окремої репліки є недостатнім без урахування її місця в діалогічній послідовності, очікуваної відповіді та реального комунікативного результату.

У роботі було систематизовано мовні засоби реалізації прагматичних інтенцій на лексичному, граматичному та синтаксичному рівнях. На лексичному рівні особливо важливими виявилися оцінна, емоційно забарвлена, інвективна лексика, апелятиви, демінутиви та лексеми з високим афективним потенціалом. На граматичному рівні значущими є імператив, форми *Subjuntivo*, деонтичні конструкції, часові форми та модальні засоби, що виражають наказ, необхідність, бажання, сумнів, заборону або гіпотетичність. На синтаксичному рівні продуктивними є еліipsis, повтор, риторичні запитання, окличні речення, парцеляція, інверсія та фрагментовані конструкції. Було встановлено, що ці рівні взаємодіють між собою й разом формують прагматичну силу висловлення.

У другому розділі було обґрунтовано вибір драматичних текстів Федеріко Гарсія Лорки як матеріалу дослідження. Було визначено, що його п'єси становлять цінний матеріал для лінгвопрагматичного аналізу, оскільки в них мовлення персонажів характеризується високою емоційною напруженістю, конфліктністю, імпліцитністю та частою невідповідністю між формою висловлення і його прагматичною функцією. Драматичний діалог у п'єсах Лорки не обмежується передаванням інформації, а виконує функції впливу, контролю, опору, самозахисту, емоційного вивільнення або прихованого конфлікту.

У цьому ж розділі було визначено основну одиницю практичного аналізу – діалогічний фрагмент. Його аналіз передбачив розгляд ініціюючого ходу (репліки), інтенції мовця, типу мовленнєвого акту, очікуваної реакції, реальної реакції, нової ілюкутивної сили відповіді та результату локальної взаємодії. Такий підхід дав змогу досліджувати не лише окремі мовні засоби, а й динаміку комунікації: як висловлення сприймається адресатом, чи досягається очікуваний перлюкутивний ефект, чи виникає прагматичний збій і як змінюється подальший перебіг діалогу.

У третьому розділі було здійснено практичний лінгвопрагматичний аналіз мовлення персонажів у чотирьох п'єсах Ф.Г. Лорки. Аналіз п'єси «*La casa de Bernarda Alba*» показав, що її лінгвопрагматична організація ґрунтується на асиметрії комунікативних ролей. Мовлення Бернарди виконує функцію контролю

та підпорядкування, тому в ньому домінують директивні акти, імперативні форми, категоричні окличні речення, короткі еліптичні конструкції та інвективна лексика. Було встановлено, що директивність у цій п'єсі реалізується як через прямі накази, так і через непрямі мовленнєві акти. Комунікативна взаємодія в цьому творі організована навколо влади, контролю й опору, а прагматичні збої часто пов'язані з небажанням адресата приймати нав'язану ілюктивну силу.

У п'єсі «Yerma» було виявлено інший тип прагматичної організації. На перший план виходить не соціальна ієрархія, а внутрішня напруга головної героїні. Мовлення Єрми спрямоване на вербалізацію переживання, тому особливо важливими є експресивні акти та лексика, що прямо називає емоції або стани. Повтори, еліптичні конструкції, окличні речення та форми Subjuntivo посилюють афективність висловлень і передають внутрішню фіксацію персонажа на власному конфлікті. У цій п'єсі прагматичні збої зумовлені передусім неможливістю узгодити особисте переживання з вимогами соціальної норми.

У п'єсі «Bodas de sangre» домінує ескалаційно-конфліктна модель мовлення. Емоційність тут часто виражається не прямим називанням почуттів, а через лексику насильства, смерті, зброї та фатальності. Риторичні запитання, повтори, парцеляція, окличні речення та інвективи формують динаміку наростання конфлікту. Було встановлено, що комунікативні збої в цьому творі здебільшого не зупиняють взаємодію, а посилюють її напруження, переводячи діалог у площину відкритої емоційної ескалації.

Аналіз п'єси «Mariana Pineda» дав змогу виявити кооперативно-емоційну модель лінгвопрагматичної організації. Особливу роль у цьому творі відіграють ремарки, які уточнюють емоційний стан персонажів і впливають на інтерпретацію реплік. У порівнянні з іншими п'єсами Лорки, де емоційний стан частіше відновлюється через лексику або синтаксис, у «Mariana Pineda» ремарки часто прямо задають емоційний контекст висловлення. Важливими також є апелятиви, демінутиви, пом'якшені граматичні форми й конструкції з Subjuntivo,

що знижують категоричність і формують менш конфронтаційний тип комунікації.

Порівняння чотирьох п'єс дозволило визначити спільні та відмінні риси лінгвопрагматичної організації мовлення персонажів. До спільних рис належать: 1) непрямий характер мовленнєвих актів, що супроводжується розбіжністю між локутивним і ілокутивним рівнями висловлення; 2) системна невідповідність між ілокутивною інтенцією мовця та перлокутивним ефектом, яка спричиняє прагматичні зсуви й комунікативні збої; 3) визначальна роль конфлікту як організуючого чинника діалогу, що зумовлює динаміку мовленнєвої взаємодії та перехід від кооперативної до конфронтаційної моделі спілкування; 4) значущість синтаксичної неповноти та фрагментації мовлення, реалізованих через еліптичні конструкції, мінімальні й перервані висловлення; 5) інтенсифікаційна функція синтаксичних і лексичних повторів; 6) важлива роль лексичних засобів оцінності, афективності та інвективності, що формують ілокутивну силу висловлення і впливають на перлокутивний ефект; 7) активне використання граматичних засобів модальності, форм імператива, Subjuntivo та деонтичних конструкцій, які забезпечують варіювання ступеня категоричності інтенції; 8) функціональна значущість ремарок як прагматичного інструмента уточнення умов інтерпретації реплік. Водночас кожна п'єса має власну домінуючу модель: «La casa de Bernarda Alba» - директивно-ієрархічну, «Yerma» - експресивно-внутрішню, «Bodas de sangre» - ескалаційно-конфліктну, «Mariana Pineda» - кооперативно-емоційну. Це підтверджує, що прагматична організація драматичного тексту залежить від типу конфлікту, комунікативних ролей персонажів і способів мовного оформлення інтенцій.

Отже, поставлену мету дослідження було досягнуто: лінгвопрагматичні особливості художнього тексту на матеріалі п'єс Федеріко Гарсія Лорки було виявлено, описано й систематизовано. Виконання поставлених завдань дало змогу поєднати теоретичне осмислення лінгвопрагматики з практичним аналізом драматичного мовлення.

Практичне застосування отриманих висновків полягає в можливості використання запропонованої моделі лінгвопрагматичного аналізу для дослідження інших драматичних творів іспанської, української та світової літератури, а також художньої прози з розвиненим діалогічним мовленням. Надалі перспективним є розширення матеріалу дослідження за рахунок інших п'єс Федеріко Гарсія Лорки, зіставлення його драматургії з творами інших авторів, а також застосування цієї моделі до аналізу інтерв'ю, записаних розмов і реальної комунікативної взаємодії. Отримані результати можуть бути актуальними для курсів із лінгвопрагматики, аналізу художнього тексту та теорії драматичного дискурсу, оскільки вони демонструють, як мовні засоби різних рівнів беруть участь у реалізації інтенцій, формуванні прагматичного впливу та організації діалогічної взаємодії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної прагматики : підручник. Київ : Академія, 2011. 304 с.
2. Бацевич Ф. С. Лінгвістична прагматика: спроба обґрунтування проблемного поля і дослідницькі одиниці. Мовознавство. 2009. № 1. С. 29-37.
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : Академія, 2004. 342 с.
4. Белова А. Д. Комунікативні стратегії і тактики: проблеми систематики. Мовні і концептуальні картини світу : зб. наук. праць. Київ : Логос, 2004. Вип. 10. С. 11-16.
5. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. 3-тє вид. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 464 с.
6. Кучер А. С. Теоретичні засади дослідження лінгвопрагматики. Наукові записки. Серія: Філологічні науки. Кропивницький : Видавництво «КОД», 2020. Вип. 187. С. 295-300.
7. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник. Полтава : Довкілля-К, 2008. 711 с.
8. Струк І. М. Комунікативно-прагматичні особливості драматичного тексту як різновиду художнього мовлення. Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. 2021. № 1 (29). С. 29-33.
9. Струк І. М. Стилiстичний синтаксис i структура авторських приміток у творах Ольги Кобилянської. Культура слова. 2024. Вип. 101. С. 152-161.
10. Aikhenvald A. Y. The Oxford Handbook of Evidentiality. Oxford : Oxford University Press, 2018. 266p.
11. Alcaide Lara E. R. La descortesía (también) “vende”: acercamiento al estudio de estrategias descorteses en el discurso publicitario. En F. Orletti y L. Mariottini (Eds.), (Des)cortesía en español. Espacios teóricos y metodológicos para su estudio. Roma : Universidad Roma-Tre. 2010. P. 221-224.
12. Alcaide Lara E. R. La perspectiva variacionista en el estudio de la (des)cortesía verbal. En Y. Congosto y E. Méndez (Eds.), Variación lingüística y

contacto de lenguas en el mundo hispánico. In memoriam Manuel Alvar. Frankfurt : Iberoamericana Vervuert. 2011. P. 391-415.

13. Allan K., Burrige K. Forbidden Words. Taboo and the Censoring of Language. Cambridge : Cambridge University Press, 2006. 394 p.

14. Austin J. L. How to Do Things with Words. Oxford : Oxford University Press, 1962. 350 p.

15. Ballesteros Martín F. J. Mecanismos de atenuación en español e inglés. Implicaciones pragmáticas en la cortesía. *Círculo de Lingüística Aplicada a la Comunicación*. 2023. Vol. 11. P. 3-24.

16. Barron A., Gu Y., Steen G. (Eds.). The Routledge Handbook of Pragmatics. New York : Routledge, 2017. 350 p.

17. Beaugrande R. de, Dressler W. Introduction to Text Linguistics. London ; New York : Longman, 1981. 156 p.

18. Belloro V. A. Spanish Clitic Doubling: A Study of the Syntax-Pragmatics Interface. PhD dissertation. State University of New York, Buffalo, 2007. 240 p.

19. Black E. Pragmatic Stylistics. Edinburgh University Press (Edinburgh Textbooks in Applied Linguistics), 2006. 166 p.

20. Blum-Kulka S., House J., Kasper G. (Eds.). Cross-Cultural Pragmatics: Requests and Apologies. Norwood, NJ : Abex, 1989. 366 p.

21. Bobes Naves M. del C. El diálogo: estudio pragmático, lingüístico y literario. Madrid : Gredos, 1992. 254 p.

22. Bosque I., Gutiérrez Rexach J. Fundamentos de sintaxis formal. Tres Cantos (Madrid) : Ediciones Akal, 2009. 298p.

23. Boulat K. Pragmatics of Commitment. Bern : Peter Lang, 2023. 270 p.

24. Bousfield D. Impoliteness in Interaction. Philadelphia ; Amsterdam : John Benjamins, 2008. 301 p.

25. Bravo D. Estudios de la (des)cortesía en español. Categorías conceptuales y aplicaciones a corpora orales y escritos. Estocolmo ; Buenos Aires : EDICE, Editorial Dunken, 2005. 398 p.

26. Brenes Peña E., González Sanz M. La descortesía verbal en el medio televisivo. Análisis comparativo de tertulias políticas y de crónica social. En C. Fuentes (ccord.), (Des)cortesía para el espectáculo: estudios de pragmática viriacionista. 2013. P. 67-88.
27. Brenes Peña E., Alcaide Lara E. R., González-Sanz M., Pérez Béjar V., Padilla Herrada M. S. (coord.). Estudios sobre lingüística pragmática y análisis del discurso en español. Homenaje a Catalina Fuentes. Sevilla : Editorial Universidad de Sevilla. 2024. Colección Homenajes, n.º 12. P. 12-24.
28. Briz Gómez A. El español coloquial en la conversación : esbozo de pragmagramática. Nueva ed. actualizada. Barcelona : Ariel, 2010. 146 p.
29. Clark H. H. Using Language. Cambridge : Cambridge University Press, 1996. 269 p.
30. Company Company C. Sintaxis histórica de la lengua española. Primera parte: La frase verbal. México : Fondo de Cultura Económica-Universidad Nacional Autónoma de México, 2006. 143 p.
31. Company Company C. Sintaxis histórica de la lengua española. Cuarta parte: Estructura argumental, estructura informativa y discurso. Tradiciones discursivas y géneros textuales. Vol. 1. México : FCE, UNAM. 2025. XXXVII, 1504 p.
32. Cruschina S., Giurgea I., Remberger E. M. Information Structure. In The Cambridge Handbook of Romance Linguistics, Adam Ledgeway, Martin Maiden (eds). Cambridge University Press. 2022. P. 784-814.
33. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language. 2nd ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2003. 590 p.
34. Culpeper J. Impoliteness: Using Language to Cause Offense. Cambridge : Cambridge University Press, 2011. 290 p.
35. Dynel M. Irony, Deception and Humour. Seeking the Truth about Overt and Covert Untruthfulness. Berlin ; Boston : De Gruyter Mouton, 2018. 167 p.
36. Eco U. Lector in fabula. Milano : Bompiani, 1979. 357 p.
37. Edwards G. Lorca: Living in the Theatre. London : Peter Owen, 2003. 298p.

38. Escandell Vidal M. V. Introducción a la pragmática. Barcelona : Anthropos ; Madrid : Universidad Nacional de Educación a Distancia, 1993. 297 p.
39. Escandell Vidal M. V. La comunicación: Lengua, cognición y sociedad. Madrid : Akal, 2014. 154 p.
40. Espinal M. T., Cyrino S. Experiencers at the syntax-pragmatics interface. The case of the jo 'I' — construction in Catalan. *Glossa: a Journal of General Linguistics*. 2025. Vol. 10, No 1. P. 1-33.
41. Fuentes Rodríguez C. Subjetividad, argumentación y (des)cortesía. *Círculo de Lingüística Aplicada a la Comunicación*. 2012. Vol. 49. P. 49-92.
42. Gibson I. Federico García Lorca: A Life. London : Faber and Faber, 1989. 552 p.
43. Gómez Torrego L. Gramática didáctica del español. Madrid : SM, 1997. 541p.
44. Grice H. P. *Logic and Conversation. Syntax and Semantics*. Leiden, The Netherlands : Brill, 1975. 257 p.
45. Haverkate H. La Cortesía Verbal: Estudio Pragmalingüístico. Madrid : Gredos, 1994. 245 p.
46. Haverkate H. *Speech Acts, Speakers, and Hearers*. Amsterdam : John Benjamins, 1984. 131 p.
47. Herman D. *Narratology Beyond the Human: Storytelling and Animal Life*. New York : Oxford University Press, 2018. 198 p.
48. Hopper P., Traugott E. *Grammaticalization*. Cambridge : Cambridge University Press, 2003. 155 p.
49. Huang Y. *Pragmatics*. Oxford : Oxford University Press, 2007. 306p.
50. Instituto Cervantes. *Diccionario de términos clave de ELE*. Madrid : Instituto Cervantes; SGEL, 2008. 652 p.
51. Iser W. *The Act of Reading: A Theory of Aesthetic Response*. John Hopkins University Press, 1978. 194 p.
52. Jaworski A. *The Power of Silence: Social and Pragmatic Perspectives*. Newbury Park, CA : Sage Publications, 1993. 237 p.

53. Kádár D. Z., Haugh M. Understanding Politeness. Cambridge : Cambridge University Press, 2013. 204 p.
54. Khafaga A. Caught on Page! Micro and Macro Pragmatics of Stage Directions. Parentheticals in Tom Stoppard's Professional Foul. Journal of Pragmatics, 2022. 164 p.
55. Koike D. A., Felix-Brasdefer J. C. (Eds.). The Routledge Handbook of Spanish Pragmatics: Foundations and Interfaces. 1st ed. Routledge, 2020. 291 p.
56. Kurzon D. Right of Silence: A Model of Interpretation. Journal of Pragmatics. 1995. Vol. 23, No 1. P. 55-69.
57. Kurzon D. Towards a Typology of Silence. Journal of Pragmatics. 2007. Vol. 39. P. 1673-1688.
58. Leech G. Principles of Pragmatics. London : Longman, 1983. 250 p.
59. Levinson S. C. Pragmatics. Cambridge : Cambridge University Press, 1983. 297 p.
60. Locher M. A., Jucker A. H., Landert D., Messerli T. C. Fiction and Pragmatics. Cambridge : Cambridge University Press, 2023. 80 p.
61. López L. A. Derivational Syntax for Information Structure (Oxford Studies in Theoretical Linguistics 23). Oxford : Oxford University Press, 2009. 289 p.
62. Loureda Lamas Ó., Acín Villa E. Los estudios sobre marcadores del discurso en español, hoy. Madrid : Arco Libros, 2010. 320 p.
63. Martí Sánchez M. La Pragmática en español, hoy. Revista Española de Lingüística. 2021. Vol. 51, No 1. P. 177-206.
64. Mey J. L. Pragmatics: An Introduction (2nd ed.). Oxford : Blackwell, 2001. 297 p.
65. Muniz da Cunha Moreno A. L. J. Portóles: Marcadores del discurso. Barcelona, Ariel, 1998. Cuadernos de Filología Italiana. 2000. Vol. 7. P. 312-324.
66. Padilla García X. A. Pragmática del orden de palabras. San Vicente del Raspeig (Alicante) : Publicaciones Universidad de Alicante, 2005. 234p.
67. Palmer F. R. Mood and Modality (2nd ed.). Cambridge : Cambridge University Press, 2001. 407 p.

68. Pérez Bowie J. A. En torno a la comunicación teatral. Notas sobre pragmática del texto secundario. Boletín de la Biblioteca de Menéndez Pelayo. 2011. Vol. LXXXVII. P. 335-346.
69. Portóles J. Marcadores del discurso. Barcelona : Ariel, 1998. 157 p.
70. Pozuelo Yvancos J. M. Pragmática y literatura. Alicante : Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, 2024. 297 p.
71. Rojas C. Escandell Vidal, María Victoria. La comunicación: Lengua, cognición y sociedad. Boletín de Filología. 2017. Vol. 52, No 1. P. 347-349.
72. Rojas C., Rubio A., San Martín A., Guerrero S. Análisis pragmático y sociolingüístico de los marcadores discursivos de reformulación en el habla de Santiago de Chile. Lenguas Modernas. 2012. Vol. 40. P. 103-123.
73. Rojo G., Vázquez Rozas V., Torres Cacoullós R. (Eds.). Syntaxis del español. The Routledge Handbook of Spanish Syntax. 1st ed. Routledge, 2023. 277p.
74. Romero-Trillo J. Discourse Markers. Encyclopedia of Language and Linguistics. Oxford : Elsevier, 2006. P. 639-642.
75. Romero-Trillo J. The Pragmatic Fossilization of Discourse Markers in Non-Native Speakers of English. Journal of Pragmatics. 2002. Vol. 34. P. 769-784.
76. Sandoval J., San Martín A. Los modalizadores de atenuación como (que), igual, medio/a, de repente y capaz (que) en el habla santiaguina: análisis pragmático y sociolingüístico. Nueva Revista del Pacífico. 2020. Vol. 72. P. 145-172.
77. Schegloff E. Sequence Organization in Interaction: A Primer In Conversation Analysis. Cambridge : Cambridge University Press, 2007. 257 p.
78. Searle J. R. Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language. Cambridge : Cambridge University Press, 1969. 196p.
79. Searle J. R., Vanderveken D. Foundations of Illocutionary Logic. Cambridge University Press, 1986. 196 p.
80. Tagliamonte S. A. Analysing Sociolinguistic Variation. Cambridge : Cambridge University Press, 2006. 86 p.
81. Thomas J. Meaning in Interaction: An Introduction to Pragmatics. London : Longman, 1995. 305 p.

82. Trosborg A. Interlanguage Pragmatics. Requests, Complaints and Apologies. Berlin ; New York : Mouton de Gruyter, 1995. 180 p.
83. Van Dijk T. A. Text and Context: Explorations in the Semantics and Pragmatics of Discourse. London : Longman, 1977. 290 p.
84. Verschueren J. Understanding Pragmatics. London : Arnold, 1999. 289 p.
85. Yule G. Pragmatics. Oxford : Oxford University Press, 1996. 250 p.
86. Zubizarreta M. L. Prosody, Focus and Word Order. MIT Press, 1998. 213 p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

87. García Lorca F. Bodas de sangre. Madrid : Alianza Editorial, 2012. 328 p.
88. García Lorca F. La casa de Bernarda Alba. Madrid : Ediciones Cátedra, 2005. 288 p.
89. García Lorca F. Mariana Pineda. Barcelona : Austral, 2011. 176 p.
90. García Lorca F. Yerma. Madrid : Alianza Editorial, 2013. 248 p.

RESUMEN

El presente Trabajo de Máster está dedicado al estudio de las características pragmlingüísticas del texto literario a partir del análisis de las obras dramáticas de Federico García Lorca, en particular *La casa de Bernarda Alba*, *Yerma*, *Bodas de sangre* y *Mariana Pineda*. La investigación parte de la premisa de que el texto dramático constituye un objeto especialmente relevante para el análisis pragmático, dado que su organización semántica y comunicativa se articula fundamentalmente a través del diálogo. En este tipo de texto, el conflicto, los estados emocionales, las relaciones sociales y las intenciones comunicativas de los personajes se manifiestan mediante réplicas, pausas, repeticiones, acotaciones y cambios en la dinámica interactiva.

En el primer capítulo se establecen las bases teóricas del análisis pragmlingüístico del texto literario. Se parte de la concepción de la lengua no solo como un sistema de signos, sino como una forma de acción comunicativa orientada hacia un determinado efecto. En este marco, adquieren especial relevancia nociones como el acto de habla, la intención pragmática, la fuerza ilocutiva, el efecto perlocutivo, la implicatura, el acto de habla indirecto y la respuesta del destinatario. Se demuestra que la estructura formal de un enunciado no siempre coincide con su función pragmática: una interrogación puede expresar reproche, una afirmación puede implicar una orden y una exclamación puede funcionar como mecanismo de presión o influencia emocional.

Asimismo, se determina que el texto literario presenta una organización multinivel del significado, en la que intervienen tanto los contenidos explícitos como los implícitos, la disposición de las réplicas y la reacción del interlocutor. En este sentido, el texto dramático destaca por la representación directa de la interacción comunicativa, lo que exige analizar las unidades discursivas no de forma aislada, sino en relación con la secuencia dialogal en la que se insertan.

En el trabajo se sistematizan los recursos lingüísticos que intervienen en la realización de las intenciones pragmáticas en los niveles léxico, gramatical y sintáctico. En el nivel léxico se subraya la importancia del vocabulario valorativo, emocional e

invectivo, así como de los apelativos, diminutivos y unidades con alto contenido afectivo. En el plano gramatical, se destacan el uso del imperativo, las formas del subjuntivo, las construcciones deónticas, así como los medios de expresión de la modalidad, que permiten transmitir obligación, deseo, duda o hipótesis. En el nivel sintáctico, se identifican como especialmente productivos fenómenos como la elipsis, la repetición, las interrogaciones retóricas, las estructuras exclamativas, la parcelación y la fragmentación del discurso. La interacción de estos niveles configura la fuerza pragmática del enunciado.

El segundo capítulo justifica la elección de las obras de García Lorca como corpus de estudio. Se demuestra que sus textos dramáticos constituyen un material particularmente significativo para el análisis pragmalingüístico debido a la intensidad emocional, la conflictividad, la presencia de significados implícitos y la frecuente discrepancia entre la forma del enunciado y su función comunicativa. El diálogo dramático en estas obras no se limita a la transmisión de información, sino que cumple funciones de influencia, control, resistencia, autoprotección o expresión de tensiones latentes.

En este capítulo se define también la unidad básica del análisis: el fragmento dialogal. Su estudio incluye la identificación del enunciado inicial, la intención del hablante, el tipo de acto de habla, la reacción esperada, la reacción real, la nueva fuerza ilocutiva de la respuesta y el resultado de la interacción. Este enfoque permite observar la dinámica comunicativa en su desarrollo, presentando atención tanto a la interpretación del mensaje como a los posibles desajustes pragmáticos.

El tercer capítulo presenta el análisis práctico del discurso de los personajes en las cuatro obras seleccionadas. En *La casa de Bernarda Alba* se observa una organización basada en la asimetría de roles comunicativos, donde predominan los actos directivos, las formas imperativas y el lenguaje categórico, lo que refleja relaciones de poder, control y subordinación. En *Yerma*, en cambio, el eje principal es la tensión interna de la protagonista, lo que se traduce en un predominio de actos expresivos, repeticiones y recursos que intensifican la carga emocional del discurso.

En *Bodas de sangre* se identifica un modelo caracterizado por la escalada del conflicto, en el que la intensidad emocional se construye mediante léxico relacionado con la violencia, la muerte y el destino, así como a través de estructuras sintácticas fragmentadas y dinámicas. Por su parte, *Mariana Pineda* presenta un modelo más cooperativo y emocional, en el que las acotaciones desempeñan un papel fundamental en la interpretación del discurso, y donde predominan formas lingüísticas que refuerzan la cercanía afectiva.

El análisis comparativo de las cuatro obras permite identificar rasgos comunes y diferencias en la organización pragmalingüística del discurso. Entre los rasgos comunes destacan: la frecuente utilización de actos de habla indirectos, la discrepancia entre la intención del hablante y el efecto obtenido, la importancia del conflicto como motor de la interacción, el papel de la fragmentación sintáctica, la función intensificadora de las repeticiones, la relevancia de léxico afectivo y evaluativo, el uso activo de los recursos modales y la función de las acotaciones como elemento interpretativo.

En conclusión, la investigación demuestra que el discurso dramático de García Lorca posee una organización pragmática compleja y multinivel, en la que los recursos lingüísticos interactúan para expresar intenciones, generar efectos comunicativos y estructurar la interacción dialogal. Los resultados obtenidos confirman que la organización pragmática del texto dramático depende del tipo de conflicto, de los roles comunicativos de los personajes y de los medios lingüísticos utilizados.

Desde el punto de vista práctico, los resultados del estudio pueden aplicarse al análisis de otras obras dramáticas, tanto de la literatura española como de otras tradiciones, así como a textos narrativos con un alto grado de dialogicidad. Además, la metodología propuesta puede emplearse en el estudio de la comunicación real, como entrevistas o conversaciones espontáneas. Las conclusiones del trabajo resultan relevantes para la enseñanza de la pragmalingüística, el análisis del discurso literario y la teoría del discurso dramático, al mostrar cómo los diferentes niveles del lenguaje participan en la realización de las intenciones comunicativas y en la organización de la interacción.